

Amnesty press

NR 3

2021

LUNDIN, OLJAN & RÄTTVISAN

Tio års utredning. En förundersökning på 60 000 sidor. En rättegång om grovt folkrättsbrott för 20 år sedan. Det handlar om Lundin Oil och oljeletning i södra Sudan under pågående krig.

Tjugo dystra år

Det sena 1990-talet innebar en viss optimism när det gällde utvecklingen för mänskliga rättigheter. Det kalla kriget var över och många hoppades på avspänning och nya samarbeten mellan tidigare fiender. I Wien hölls en internationell konferens 1993 och 171 stater antog en deklaration och handlingsplan för mänskliga rättigheter. Det slogs fast att den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter från 1948 är universell och att alla rättigheter, både de medborgerliga och politiska och de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna är lika mycket värda. Försöken från auktoritära ledare i Asien att få gehör för "asiatiska värderingar" kring mänskliga rättigheter fick inte gehör. Konferensen innebar också att FN inrättade en tjänst som högkommissarie för mänskliga rättigheter.

Kvinnokonferensen i Peking 1995 sågs också som en framgång och resolutionen om att stärka och lyfta fram kvinnor över hela världen gav förhoppningar om en mer jämställd värld.

Folkmordet i Rwanda 1994 och de etniska rensningarna i forna Jugoslavien ledde fram till internationella krigsförbrytartribunaler för att ställa de politiska och militära ledarna inför rätta. Tribunalerna ledde fram till Romstadgan, som antogs 1998, och fyra år senare kunde ICC, Internationella brottmålsdomstolen

RADIOTIPS

I Sveriges radios "Konflikt" (P1) berättades den 11 september om **Adil Hakim**, uiguren som satt i Guantánamofängelset i över fyra år och till sist hamnade i Sverige.

ULF B ANDERSSON

Chefredaktör

FOTO: SANDRA JOHNSON

AMNESTY PRESS är ett forum för information och diskussion kring mänskliga rättigheter samt de områden som faller inom ramen för Amnestys globala och övergripande prioriteringar. Amnesty Press leds av en självständig redaktör som också är ansvarig utgivare. Artiklar representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Det gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen.

REDAKTION: Ulf B Andersson, redaktör, ansvarig utgivare. Malin Engman (layout), Lisa Olsson (sociala medier). GRAFISK FORM/AD: A4/Lotta Lundin. REPRO: A4/Lotta Lundin. ADRESS: Box 4719, 116 92 Stockholm. TELEFON: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01. E-POST: ap@amnesty.se HEMSIDA: amnestypress.se SVENSKA SEKTIONEN: Plusgiro 900072-0, bankgiro 900-0720.

PRENUMERATION: 200 kr. TRYCKERI: V-TAB AB, Vimmerby, 2020. PRESSLÄGGNING: 13 september 2021. Ut kommer med fyra nummer 2021. MANUSSTOPP: 4/2021: 1 november 2021. HOS LÄSARNA: 3 december 2021. ISSN: 0284-7108. Detta nummer trycks i 84 774 exemplar. ANNONSER: annonser@amnesty.se OMSLAG: Lotta Lundin

inleda sitt arbete för att beivra grova brott. Sannings- och försoningskommissionen i Sydafrika, som inrättades efter apartheids avskaffande 1994, var en annan väg för ett samhälle att göra upp med historiska brott.

Så kom den 11 september 2001 och världen förändrades efter al-Qaidas attacker mot USA då 2 997 personer dödades. USA:s svar blev kriget mot terrorn; Afghanistan invaderades och våren 2003 ockuperade USA och dess allierade Irak efter att ha misslyckats att få med sig FN trots en desinformationskampanj av gigantiska mått.

Människorättsorganisationer som Amnesty International och Human Rights Watch tvingades prioritera frågor som USA:s fångläger på Guantánamobasen, tortyrens återkomst i länder som kallade sig rättsstater och människor som "försvann" in i CIA:s spindelnät av hemliga fängelser runt om i världen, även i Sveriges grannländer Litauen och Polen.

Grävande medier spelade en viktig roll för att lyfta fram det som regeringar ville dölja. Ett exempel är TV4:s "Kalla fakta" som i maj 2004 kunde avslöja hur Sverige den 18 december 2001 på Bromma flygplats överlämnade *Ahmed Agiza* och *Mohammed Alzery* till maskerade agenter från CIA och Egypten som flög dem till tortyr i Egypten.

Ulf B Andersson

OVISS FRAMTID. I östra Sudan finns över 60 000 människor som har flytt kriget i Tigray. FOTO: JENNY GUSTAFSSON

FOTO: GETTY IMAGES

DESSUTOM

6

GODA NYHETER

Abortbeslut i Mexikos högsta domstol.

32

NU

I Ungern kommer Amnesty inte följa nya lagen.

48

SÅ GICK DET SEN

Civilsamhället i Belarus krossas.

OLJELETNING OCH BROTT

24

Efter tio år är förundersökningen klar och nu väntas ett åtal mot ledningen för Lundin för grovt folkrättsbrott i södra Sudan.

PÅ FLYKT UN DAN TALIBANERNA

36

För journalister i Afghanistan innebär talibanernas seger stor oro. TV-journalisten Ogai Wardak har flytt till Europa.

FOTO: JOHAN MIKAELSSON

SON OCH FAR. Danish Sial gör bok av Din Chaudry Sials liv.

FÅNGE I PAKISTAN

42

Din Chaudry Sial var en av många fångar i Zia ul-Haq's Pakistan. Många i Sverige arbetade för hans frigivning.

FARVÄL TILL EN TIDNING

I HONGKONG HAR FRIHETEN INSKRÄNKTS mer och mer sedan den nationella säkerhetslagen infördes sommaren 2020. Tabloidtidningen Apple Daily startades 1995 av affärsmannen Jimmy Lai och var en av de mest sålda tidningarna i Hongkong med en normalupplaga på 80 000 exemplar. Tidningen sågs som en viktig demokratisk röst men hade också "vanligt" innehåll för tabloidpress kring brott och sex och annat säljande innehåll.

Jimmy Lai har sedan augusti 2020 fängslats flera gånger och åtalats för "brott" som "olaga sammankomst", vilket har fördömts både i Hongkong och internationellt som attacker mot pressfriheten. I maj dömdes han till ytterligare 14 månaders fängelse.

Den 17 juni gjorde 500 poliser en räd mot Apple Daily och tidningens konton och tillgångar frystes. Sex anställda greps. Bolaget bakom tidningen beslöt då att lägga ned tidningen.

"En mörk dag för pressfriheten i Hongkongs moderna historia" beskrev Amnesty den 24 juni då sista numret av Apple Daily utkom i en upplaga på en miljon exemplar.

Runt om i Hongkong samlades många av stadens 7,5 miljoner invånare på morgonen den 24 juni. De stod i timmar i köer som var hundratals meter långa för att kunna köpa det sista numret av Apple Daily.

ULF B ANDERSSON
FOTO: LAM YIK/REUTERS/TT

FRI EFTER NÄSTAN
TVÅ ÅR I HÄKTE

 EGYPTEN. Den 18 juli släpptes **Mahienour el-Masry** mot borgen efter att ha tillbringat 22 månader i häkte. Hon är en välkänd människorättsadvokat i Alexandria och har sedan 2014 åkt in och ut ur egyptiska fängelser på grund av sin människorättsaktivism. Mahienour el-Masry har fått en rad internationella utmärkelser för sitt arbete.

Mahienour el-Masry anklagades denna gång för att ha spridit falska nyheter och terroristrelaterade brott. Amnesty har arbetat för att protestera mot fängslandet och anklagelserna som anses vara fabricerade.

FRIA EFTER SJU ÅR
I DÖDSCELL

 PAKISTAN. Den 3 juni frikändes **Shafqat Emmanuel** och **Shagufta Kausar** från anklagelserna om blasfemi, hädelse, i Pakistan. Det kristna paret hade tillbringat sju år i dödscell efter att ha blivit dömda för den påstådda anklagelsen om att ha skickat ett blasfemiskt sms på engelska från en mobiltelefon. Paret är analfabeter och greps 2013 och dömdes efter en rättegång med stora brister.

En högre rätt i Lahore underkände nu bevisen i målet och frikände paret.

Deras advokat tackade Amnestys supporters för att deras oumbärliga arbete hade dragit uppmärksamhet till fallet.

Pakistans händelser kan drabba vem som helst men har ofta drabbat icke-muslimska minoriteter och används på lösa grunder. I en analys av Rana Rizvi i tidskriften Sydasiens konstateras att "ett allmänt omdöme är att de stränga lagarna används som vapen av fanatiker för att sätta dit rivaler, genomföra politiska vendetter, få fördelar i bråk om landegendomar, liksom för revansch och politisk rivalitet".

Amnestyaktivister i Slovenien.

FOTO: AMNESTY

SAMTYCKESLAG INFÖRS
I SLOVENIEN

SLOVENIEN. Den 4 juni röstade det slovenska parlamentet igenom förändringar i landets brottsbalk som gör att sex utan samtycke kommer att klassas som våldtäkt. Amnesty, som har arbetat för lagändringen, välkomnade beskedet att Slovenien blir det trettonde landet i Europa att införa en samtyckeslag.

– Det här är en historisk seger för kvinnor i Slovenien och beslutet utgör ett viktigt steg mot att förändra kultur, attityder och beteende i landet, sade **Nils Muižnieks**, Europachef för Amnesty International. Det här är också ett resultat av flera års kampanjande från inte minst våldtäktsöverlevare som nu har bidragit till att säkerställa att inga andra ska behöva gå igenom det som de själva har tvingats utstå. Det finns fortfarande mycket arbete kvar att göra när det gäller att utmana djupt rotade föreställningar och myter om våldtäkt och skadliga könsstereotyper, men i dag är en dag att fira.

Övriga europeiska länder som har infört samtyckesbaserad sexualbrottslagstiftning är Belgien, Cypern, Danmark, Grekland, Kroatien, Island, Irland, Luxemburg, Malta, Storbritannien, Sverige och Tyskland.

JUBEL. I Coahuilas huvudstad Saltillo välkomnades abortbeslutet i Mexikos högsta domstol.

FOTO: DANIEL BECERRIL/REUTERS/TT

Domstolsbeslut

 MEXIKO. Den 7 september meddelade Högsta domstolen i Mexiko att kriminalisering av abort strider mot landets konstitution. Det historiska beslutet bland domstolens tio ledamöter var enhälligt och öppnar nu vägen för lagliga aborter i världens folkrikaste spansktalande land.

Mexiko är en federal stat, med 31 delstater och ett federalt distrikt, huvudstaden Mexico City. Domstolens beslut handlade om en lagskärpning 2018 i delstaten Coahuila, som gränsar till Texas i USA.

Vid en demonstration i Coahuilas huvudstad Saltillo var glädjen stor efter beslutet i Högsta domstolen. Nyhetsbyrån Reuters rapporterar att kvinnor med gröna bandanas,

som är symbolen i Latinamerika för aborträttsrörelsen, omfamnade varandra och ropade "abort är inte längre ett brott".

– Vi är väldigt glada över att abort nu är avkriminaliserat och nu vill vi att det också ska bli legalt, sade 26-åriga **Karla Cihuatl**, från organisationen Frente Feminista i Saltillo.

Guvernören i Coahuila, **Miguel Riquelme**, sade att om det i delstaten finns någon kvinna som är fängslad efter abort så ska hon omedelbart frigges.

I dagsläget tillåter enbart fyra mexikanska delstater; Mexico City, Oaxaca, Veracruz och Hidalgo, abort under de flesta omständigheter. I landets övriga 28 delstater är abort straffbart. Domstolsbeslutet väntas bli prejudicerande för alla delstater

om abort

i Mexiko och beslutet ses som ett första steg mot att aborter blir lagliga i Mexiko.

Enligt en FN-rapport utförs en halv miljon illegala aborter i Mexiko varje år, varav över 2 000 kvinnor dör till följd av osäkra ingrepp.

Advokaten **Karla Michelle Salas** sade till The Guardian att det vanligaste är att åklagare i konservativa delstater väljer att åtala för mord, inte abort. Hon har representerat en klient i delstaten Querétaro som dömdes till 16 års fängelse för mord efter ett missfall i en butik.

– Efter överklagan blev hon dock fri efter tre år, sade **Karla Michelle Salas**.

Även i delstater där abort tillåts kan det vara svårt att få ingreppet utfört då anställda

inom sjukvården hänvisar till samvetsskäl för att vägra göra en abort.

För katolska kyrkan var domstolsbeslutet ett nederlag och katolska demonstranter var samlade utanför domstolsbyggnaden den 7 september för att manifesteras mot abort.

På andra sidan Coahuilas gräns mot USA har delstaten Texas nu en lag som förbjuder alla aborter efter vecka sex.

Aktivister i Coahuila sade att det ironiskt nog kan bli medicinsk turism i motsatt riktning med resor från Texas.

– Vi brukade åka till Texas eller Mexico City för abort, sade **Jackie Campbell**, kvinno-
rättsaktivist i Saltillo.

ULF B ANDERSSON

”Gratis preventivmedel.”

I Frankrike har regeringen beslutat att kvinnor upp till 25 år från och med nästa år ska få kostnadsfria preventivmedel. Hälsovårdsminister **Olivier Véran** motiverade beslutet med att "det är oacceptabelt att kvinnor inte kan skydda sig själva om de vill eftersom det skulle kosta för mycket".

Medan många länder stänger sina gränser för flyktingar så ger Sudan människor skydd undan krig och förföljelse. Sedan konflikten i Tigray i norra Etiopien bröt ut i november 2020 har över 60 000 människor flytt till östra Sudan och många lever nu i Tunaydbah (bilden).

TEXT OCH BILD: JENNY GUSTAFSSON

HÄR VÄLKOMNAS FLYKTINGAR

1 108 153

personer från:	Sydsudan	784 860
	Eritrea	125 671
	Syrien	93 489
	Etiopien	69 533
	Centralafrikanska republiken	27 356
	Tchad	3 521
	Jemen	2 114
	Övriga	1 609
	Internflyktingar inom Sudan	3 036 593

KAFÉ. Rosie från provinsen Humera nära den etiopisk-sudanesiska gränsen driver ett litet kaffestånd i lägret i Tunayd-bah. Hon är en av mer än 60 000 personer från Tigray som flytt till Sudan.

SUDAN

HUVUDSTAD: Khartoum
POLITIK: Självständigt från Egypten och Storbritannien 1956. Motsättningar mellan regeringen i Khartoum och självständighetsrörelser i södra Sudan ledde till långvariga krig. År 2011 blev Sydsudan självständigt. Ett väpnat uppror i Darfur 2003 ledde till omfattande övergrepp och fördrivningar. Omar al-Bashir, som tog makten 1989, störtades efter folkliga protester 2019.
YTA: 1 886 068 km² (Sverige: 449 964 km²).
BEFOLKNING: 45 miljoner.

Det är strax innan åtta på morgonen och solen har ännu inte börjat värma upp den lilla byn Tunayd-bah, långt ut på landsbygden i östra Sudan. En tjej med jeans och t-tröja kommer gående bortifrån ett område i utkanten av byn, där tält och enkla byggnader satts upp i rader. De vita tälten är omöjliga att räkna och försvinner bort i horisonten. Hon går in i ett enkelt skjul byggt av pinnar och blad, tar en kvast och börjar noggrant sopa marken.

– Jag går egentligen i skolan. Jag jobbar bara här för stunden, tills vi kan återvända hem, säger hon.

Rosie, som är sexton år, kommer från Tigray, en region i norra Etiopien. Sedan november förra året bor hon i det flyktingläger som byggts upp bredvid byn Tunayd-bah. Totalt är mer än en miljon människor – en fjärdedel av alla i Tigray på flykt. Minst 63 000 av dem har sökt sig till de läger som byggts upp i östra Sudan.

Rosie tänder en liten eldstad och sätter på en kanna med vatten. Hela dagarna serverar hon te och kaffe till både flyktingar och boende i den lilla byn. Bredvid henne står

ett litet provisoriskt internetcafé, där man betalar för 200 megabyte i taget. Tunayd-bah ligger utanför mobilnätverket, och har knappast täckning för vanliga samtal heller.

En man med skjorta och ljusa byxor sätter sig på en av Rosies pallar och tar fram sin telefon. Men internetroutern har ännu inte satts igång, så han måste vänta.

– Vi är inte vana att leva så här. De flesta här i lägret hade bra hus, bilar och stabila jobb. De som är bönder hade bra jordbruksmaskiner. Nu har vi lämnat allt, säger mannen, som heter *Amare Geremichael*.

Själv var han precis klar med sin doktorsavhandling i vattenteknik när kriget bröt ut. Uppsatsen var till och med inskickad, men som allt annat har hans examen nu satts på vänt.

Familjerna från Tigray har sällat sig till en dryg miljon andra flyktingar som kommit till Sudan. Landet, som innan separationen 2011 var Afrikas största, har nu en av kontinentens största flyktingbefolkningar. Flyktingar kommer från länder som Sydsudan, Syrien och Eritrea. Om internflyktingarna från Darfur

och andra regioner räknas in så hamnar siffran på fyra till fem miljoner människor. FN:s flyktingorgan UNHCR säger att Sudan är generöst som håller sina gränser öppna, men inte ser till att alla på flykt kan leva i frihet och värdighet.

Den största flyktinggruppen är sydsudaneserna, nära 800 000 personer eller 70 procent av alla flyktingar i Sudan. De passar inte riktigt in i den gängse bilden av en flykting, i och med att många av dem bodde och arbetade här fram till att landet delades för tio år sedan.

Efter en lång konflikt startade en fredsprocess, och en folkomröstning hölls i

januari 2011 om att dela landet.

Drygt 90 procent från syd röstade för, och när ett självständigt Sydsudan 9 juli 2011 blev verklighet lämnade många huvudstaden Khartoum och andra nordliga städer för att flytta till det nya landet. Men inom två år hade en inbördeskonflikt startat som tvingade hundratusentals människor tillbaka norrut, nu som flyktingar.

– Jag är född i syd men kom till Khartoum som ung 1997. Vi flydde undan konflikten som höll på då. Jag levde hela livet här, fram till självständigheten då jag återvände till Sydsudan. Men så tvingades vi tillbaka hit när det nya kriget startade. Krig har ett högt pris, säger *Johnson Khol*,

DELAT LAND. Johnson Khol, född i Sydsudan, blev en av Sudans nära 80 000 sydsudanesiska flyktingar när landet splittrades i två 2011.

➤ som kommer från en by i norra Sydsudan. Han sitter i skuggan på en öppen marknadsplats i Khartoum där ett 40-tal män, alla från Sydsudan, tillverkar dekorativa träfigurer. I handen har han ett vasst verktyg och en lång trästav i ebenholts, en accessoar som används av män och kvinnor i regionen.

– Det vi helst av allt vill göra är att återvända. Leva ett enkelt liv. Odlar mango, ta hand om våra kor. Men instabiliteten stoppar oss, säger han och fortsätter snida staven.

Männen på marknaden arbetar långa dagar, från morgon till tidig kväll. De bor under enkla förhållanden i stadens utkant, ofta många släktingar och vänner tillsammans. Fyra av fem sydsudaneser lever likt Johnson Khol och hans familj. Resten, runt

20 procent, bor i flyktingläger. Många av dem som tidigare hade sina liv i nord har nu återvänt till platser där de bodde och arbetade innan separationen.

– Det som är bra med separationen av Sudan är att vi kan söka skydd här. Och de kan fly till Sydsudan om de behöver, säger Johnson Khol.

Det är många sudaneser som flytt till Sydsudan på grund av Sudans egna inbördeskonflikter. *Difallah Nyalu*, en ung man från den rebellkontrollerade delen av Kordofan i södra Sudan, levde många år i Sydsudan. De senaste fyra-fem åren har han bott i ett flyktingläger för sudaneser, inte långt från gränsen mellan de två länderna. Men i januari i år lämnade han lägret – för att jobba med en organisa-

+ LIVE AID

1985 hölls gigantiska välgörenhetskonserter som samlade in 1,5 miljarder kronor till offren för svältkatastrofen i Etiopien som drabbade Tigray svårt. Orsakerna till svälten diskuteras fortfarande liksom Live Aids roll och den brutala jordbrukspolitik som den kommunistiska militärjuntan, under ledning av Mengistu, bedrev i Etiopien.

tion som hjälper flyktingarna i Tunaydbah i östra Sudan.

– Nu arbetar jag i ett flyktingläger istället. Jag såg att det fanns många lediga jobb här så jag reste hit. Jag förstår behoven mer i och med att jag själv varit flykting, säger Difallah Nyalu.

– Många organisationer är på plats här i Tunaydbah. Ändå är förhållandena sämre än i lägret där jag bodde i Sydsudan. Det finns inga skolor här. Men relationerna mellan flyktingarna och lokalbefolkningen är bra, säger Difallah Nyalu.

För många flyktingar och boende i östra Sudan är relationerna inte nya. Dagens familjer från Tigray är inte de första som kommer till östra Sudan. Såväl Tunaydbah som de andra lägren, Um Rakuba och Hamdayet, har varit flyktingläger flera gånger tidigare.

De första lägren byggdes för mer än 50 år sedan, när familjer från Eritrea, då en del av Etiopien, flydde till regionerna Kassala och Gadaref i östra Sudan. I mitten av 1980-talet kom 400 000 etiopiska flyktingar, många av dem från Tigray, på flykt undan en massiv svältkatastrof (den som både *Lionel Richie* och *Michael Jacksons* låt "We Are the World" och Band Aids "Do They Know it's Christmas" skrevs för). Boende i regionen har alltid tagit hand om grannarna på flykt.

I början av 1970-talet mottog befolkningen i Kassala de eritreanska flyktingarna i nästan ett år innan den sudanesiska regeringen tog över.

– När vi kom stannade vi hos en sudanesisk familj i två månader. De bodde hos en släkting och vi ta över fick deras hus. Det var många andra som gjorde samma sak, säger Mersi Western, en radiojournalist som flydde Tigray med sin familj när konflikten startade i november 2020.

Hon sitter inne i ett enkelt tält med ena sidan öppen mot en av gatorna i lägret. Där inne hänger finurliga konstruktioner med kontakter och sladdar och inkopplade mobiler. En kille hon känner från gymnasiet,

➤ **I EXIL.** Radiojournalisten Mersi Western flydde Tigray-regionen när konflikten i Etiopien startade i november 2020.

LADDNING. Henock Tuam har startat en laddningsstation för mobiler i lägret i Tunaydbah.

SAMLINGSPLATS. Många av flyktingarna från Tigray tillhör den koptiska kyrkan.

och nu har träffat igen i lägret, har startat en laddningsstation för telefoner.

– Vi har solenergi i tälten men det räcker inte för att hålla telefonerna laddade. Vi har en generator här som kan ladda 30 telefoner, säger Henock Tuam, som är föreläsare på ett universitet i Tigray.

Då och då kommer någon förbi, lämnar sin telefon och får en klisterlapp från Henock Tuam med ett nummer på. Den andra sätter han på telefonen.

– Livet är hårt här, vi känner oss ensamma. Världens mäktiga länder såg vad som hände i Tigray men gjorde ingenting. Men jag känner mig trygg i Sudan, vi kan vara oss själva här, säger han.

En man med enkla vita kläder kommer förbi och hämtar sin telefon. Det är prästen i byn, som kom hit som flykting på 1980-talet. De flesta bybor i Tunaydbah är familjer som likt honom har stannat kvar i Sudan

sedan den tiden. De pratar både arabiska och tigrinja, och många är sudanesiska medborgare.

De senaste sju månaderna, sedan flyktingarna kom, har byn vuxit. Små matställen, kaffestånd och enkla kiosker har byggts av naturmaterial och tältdukar. Det enkla sjukhus som drivs av Läkare utan gränser tar emot bybor också, inte bara flyktingar.

– För dem som bor i byn har det blivit mer liv nu, och ställen att gå till på kvällen, säger Mersi Western, radiojournalisten.

FN menar att regioner som tar emot många flyktingar kan dra nytta av det, speciellt på landsbygden. Den lokala ekonomin kan stärkas och investeringar kan göras i lokal infrastruktur.

I utkanten av lägret, nära den lilla kyrkan som byggdes av de första Tigray-flykting-

arna, sitter två tjejer i 20-årsåldern. De har varsin säck fylld av kvistar och grenar – ved som ska användas till matlagning.

– Vi får ingen kol så vi måste plocka ved. Vi får matpaket med durra, olja, salt och linser, men inga grönsaker, ägg eller kött. Det är väldigt svårt för dem som inte får pengar skickade av någon släkting utifrån, för det finns inga jobb här, säger Burtaqal Solomon, en av kvinnorna.

Hon bor i ett tält med sin man och dotter, och en 15-årig flicka de träffade under flykten, som kommit bort från sin egen familj. Burtaqal Solomons egen mamma är kvar i Tigray. Hon vägrade följa med när konflikten startade.

– Hon flydde hit som ung när det var svält. Den här gången sade hon, ”Jag vet hur det är i flyktingläger, jag flyr inte igen”, säger Burtaqal Solomon.

Trots familjerna från Tigray så kommer

den allra största gruppen flyktingar i östra Sudan, över 100 000 personer, från Eritrea. Sedan slutet av 1960-talet har människor tagit sig över gränsen mer eller mindre konstant, på grund av politiskt förtryck, osäkerhet och perioder av svält och torka. Flyktinglägren i Shagarab i regionen Kassala är hem för runt 50 000 personer från Eritrea.

Många av dem som anländer har som mål att endast stanna i Sudan en begränsad tid, och istället ta sig norrut mot olika länder i Europa. Rutten går genom öken i Libyen upp till huvudstaden Tripoli och andra städer utmed Medelhavets kust.

en hotelllobby i Khartoum, bakom en enkel receptionsdisk, sitter *Yousef Taklaimat*, en man i 30-årsåldern från Eritrea. Det är morgon och han har nyss vaknat. Han arbetar som nattvakt och receptionist, och

FLYKTINGAR I VÄRLDEN

ENLIGT SENASTE STATISTIKEN (juni 2021) från UNHCR, FN:s flyktigorgan, finns det nu 82,4 miljoner flyktingar i världen som flytt undan krig, våld, förföljelse och kränkningar av mänskliga rättigheter. Det var en ökning jämfört med föregående år då det handlade om 79,5 miljoner människor. Det är dubbelt så många människor på flykt nu jämfört med år 2011 då antalet var nära 40 miljoner. UNHCR noterar en nedgång av antalet flyktingar som kunnat återvända hem, liksom antalet kvotflyktingar som fick vidarebosättning i annat land.

De största grupperna av flyktingar kom från Syrien (6,7 miljoner), Venezuela (4,0 miljoner), Afghanistan (2,6 miljoner), Sydsudan (2,2 miljoner) och Myanmar (1,1 miljoner).

sover på en madrass nära entrén. Hans ansikte är trött och avsmalnat och hans hår är tunt, trots hans unga ålder. Det är bara några månader sedan han kom tillbaka till Khartoum från Libyen, där han varit fast i fem år.

– Libyen är hemskt. Det går inte att beskriva, säger han med långsam röst.

Det var under 2016 som Yousef Taklaimat tog sig från Eritrea till Sudan och så småningom vidare till Tripoli. Nästan omedelbart när han nått den libyska huvudstaden blev han och de andra eritreaner han reste med fasttagna av män från någon av

de stridande grupperna i landet.

– Vi hamnade mitt i kriget i Libyen. De satte oss i fångenskap och höll oss kvar där ända fram till i vintras, säger han.

Yousef Taklaimat tar fram telefonen och bläddrar bland sina foton. En bild visar en grupp män, smala och med ansiktsuttryck som inte går att avläsa, som ligger tätt, tätt intill varandra i ett kallt rum med stenvägar. Så bodde och sov de nästan hela tiden, berättar Yousef Taklaimat. En annan bild visar ett 100-tal män, alla från Eritrea, som står med plakat som säger ”vi svälter ihjäl” och ”vi behöver någon som räddar våra liv”.

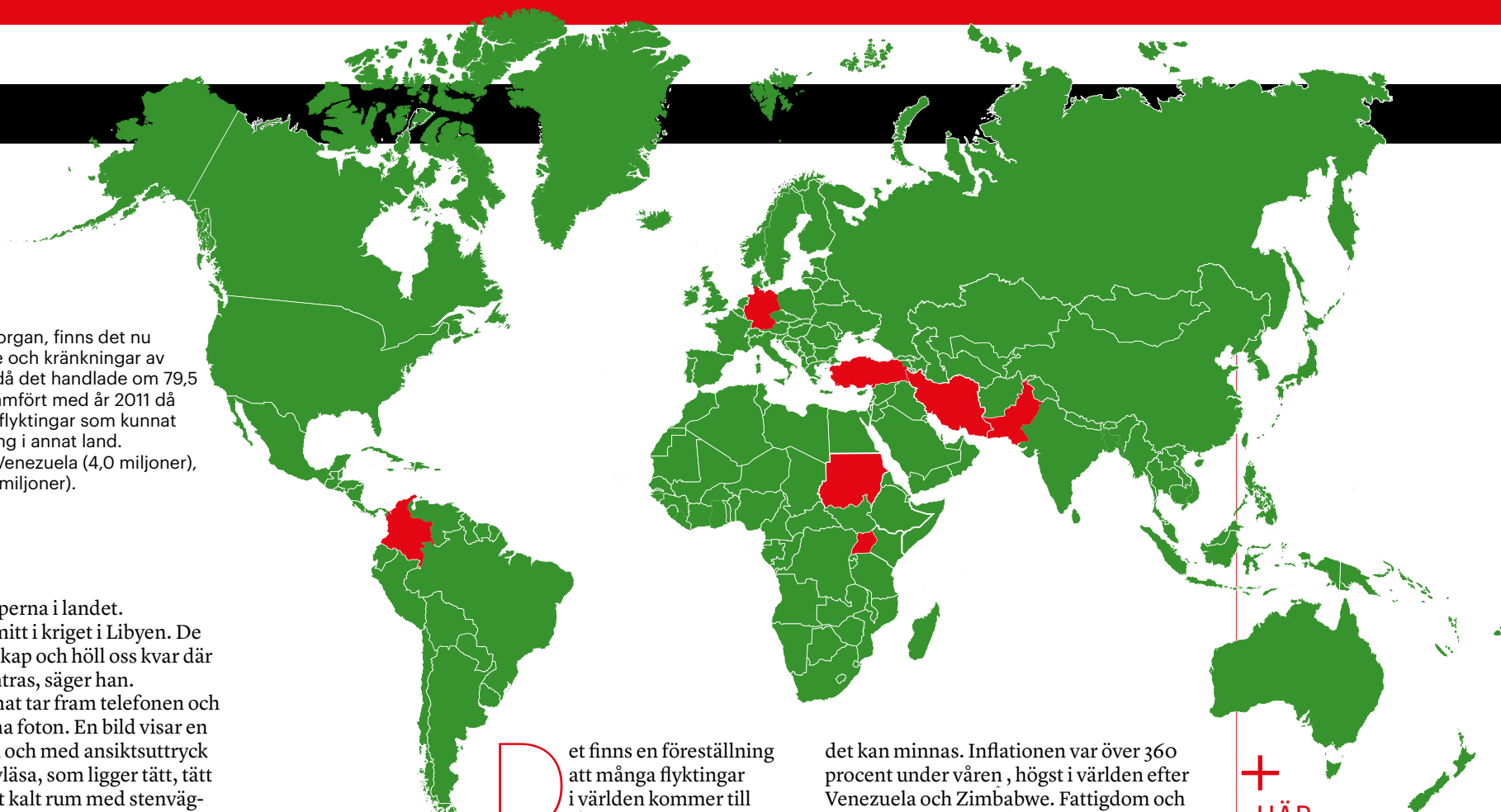
– Det är från en demonstration vi ordnade i Tripoli. Många av personerna på bilden är döda idag, de andra vet jag inte var de är, berättar Yousef Taklaimat.

Mohammed Omer från den sudanesiskska organisationen Global Aid Hand, som arbetar med flyktingar och internflyktingar runtom i Sudan, säger att många av personerna som nyss kommit från Tigray också ger sig av till Libyen för att försöka resa vidare till Europa. Henock Tuam, som laddar mobiler i Tunaydbah, säger samma sak.

– Det är många som försöker göra resan till Libyen. Jag såg en ung kille som gav sig iväg för ett tag sedan. Men han kom tillbaka hit och mådde inte okej. Psykologer som träffade honom sade att det inte var bra ställt, säger han.

FÅNGE. Yousef Taklaimat visar en bild från tiden då han var tillfångatagen i Libyen, i ett försök att fly osäkerhet i Eritrea.

Det finns en föreställning att många flyktingar i världen kommer till Europa, men siffran som når kontinenten är liten i sammanhanget. 85 procent av världens flyktingar befinner sig i utvecklingsländer. Världens 46 LDCs, minst utvecklade länder, är hem åt mer än 27 procent av alla på flykt, samtidigt som de endast står för strax över 1 procent av världens sammanlagda BNP.

Sudans flyktigmottagande vilar på tre idéer: att familjer som anländer ska bosättas på avstånd från gränsområdena, att flyktingar ska vara självförsörjande, och att en slags ”open door policy” ska råda. Visst är landets gränser bevakade – några dagar efter att konflikten i Tigray blossade upp stängdes gränsen, men tre övergångar hölls öppna för familjerna på flykt. FN och andra har kritiserat Sudan för att flyktingar inte tilläts röra sig fritt. Landet har undertecknat 1951 års flyktkonvention, men reserverat sig mot artikeln som garanterar fri rörlighet.

Sudan är dessutom inne i den värsta ekonomiska krisen som de flesta i lan-

det kan minnas. Inflationen var över 360 procent under våren, högst i världen efter Venezuela och Zimbabwe. Fattigdom och matbrist är en realitet för både medborgare och människor på flykt, inte minst under den så kallade hungerperioden från juni till september.

Enligt IPC-klassificeringen, som generellt används för att mäta hungersnöd och matbrist, står Sudan just nu inför en värre kris än vid någon tidigare mätning.

Internflyktingarna i landet lever ofta i svårare förhållanden än de internationella flyktingarna. Upp emot 10 procent av Sudans 40 miljoner invånare beräknas vara fördrivna från sina hem, framförallt i Darfur i landets sydväst, men även i regionerna Kordofan och Blå Nilen. Många bor i läger i närliggande områden, främst i de mindre konfliktdrabbade delarna av Darfur. Andra lever i fattiga delar av städerna, som Khartoums omgivande så kallade ”rurala öken” där hela bostadsområden som Maio, Dar al Salam och Hajj Yousef byggts upp av generationer av inflyttade internflyktingar.

– Flyktingarna har ofta bättre rättigheter än de som är internt fördrivna i landet.

HÄR FINNS FLEST FLYKTINGAR

Dessa länder har över en miljon flyktingar: Turkiet, Colombia, Pakistan, Uganda, Tyskland, Sudan, Iran.

ORO. Salih Mahmoud Osman, människorättsadvokat från Darfur i västra Sudan oroas över framtiden i Darfur.

➤ De har starkare skydd i internationell lag och det är fler organisationer på plats i de lägren, säger den välkände människorättsaktivisten och advokaten *Salih Mahmoud Osman*, själv från Darfur.

Konflikten i Darfur, där 80 procent av Sudans internflyktingar kommer ifrån, har delvis svalnat av men är långt ifrån över. Bara i år har 100 000 människor drivits på flykt i och med stridigheter i Geneina på gränsen till Tchad.

Den kanske mäktigaste ledaren i Sudan efter *Omar al-Bashirs* fall 2019, *Mohamed Hamdan Dagalo* eller "Hemedti", ledde under flera år de paramilitära janjawid-styrkorna som ligger bakom många människorättsövergrepp i Darfur. Rasismen mot människor från Darfur har länge varit stark i Sudan. Under revolutionen 2018-2019 blev slogan "Vi är

alla Darfur" ett anti-rasistiskt uttryck, men diskrimineringen är fortsatt utbredd.

– Darfur är en region som försumrats genom hela Sudans historia. Det vi ser nu är att hela samhällen förstörs och människor blir fast i läger, säger Salih Mahmoud Osman. Ett fåtal människor kan ta sig till sina byar för att odla eller skörda sin mark när det är säsong. Men då riskerar de att kidnappas eller dödas.

Johnson Khol, den sydsudanesiske hantverkaren, har inte varit i sin hemby på många år. Hans fru bor kvar i byn men kommer till Khartoum med jämna mellanrum. Periodvis är det säkert att resa mellan de två länderna. För många sydsudaneser är nord lika mycket hemma som syd – kanske mer, för dem som vuxit upp i ett enat Sudan. Skillnaden är att de nu förlorat sina rättigheter som medborgare.

– En del har flytt till Centralafrikanska republiken eller Kongo, men det är inte säkert

där. De flesta sydsudanesiska flyktingarna, 900 000, är i Uganda. Där får du bra utbildning om du är flykting, men du kan inte arbeta som här i Sudan, säger Johnson Khol.

Det är sen eftermiddag och han har packat ihop sina verktyg och låser in dem i ett metallskåp över natten. Ett 20-tal unga killar från marknaden går iväg till en närliggande fotbollsplan i en övervuxen park. Johnson Khol tar en handduk och går åt samma håll, för att tvätta av sig arbets-smutsen innan han tar tre olika bussar och promenerar 20 minuter för att komma hem.

– Vi vill ha hållbar förändring både här i Sudan och i Sydsudan. Inte någon ledare som sitter på sin stol i 40 år. Ledare måste respektera sitt folk, det är så man får stabilitet, säger Johnson Khol.

lägret i Tunaydbah blir det kolsvart när solen gått ner. Inga byar eller annan bebyggelse finns i närheten. Det enda som lyser är laddningsbara lampor som

hängs upp vid tälten, och här och där blåvita mobilskärmar. Själva byn har knappt elektricitet heller, bara några timmar per dag. Men vägarna mellan tälten är välkända även utan ljus. Faran är inte mörkret, utan de ormar och skorpioner som kan leta sig upp ur sprickor i marken.

Rosie, den unga tjejen med kaffeståndet, är kvar till sent på kvällen. Internetstället är också öppet. Många kommer dit på kvällen med sina telefoner. En bit bort ligger en enkel restaurang som serverar injera, etiopiskt bröd, med olika grytor, och en rad andra kaffeserveringar.

– Jag vill tillbaka hem men jag vet att det inte går just nu. Det är för farligt, säger Rosie.

– Allt förändrades så snabbt, vi hade ett tryggt och vanligt liv i Tigray, fortsätter hon. Nu tänker jag på min mormor som fortfarande är kvar. Hon sade att jag ska hålla ut för hennes skull. Det är det jag gör, jag tänker inte för mycket framåt.

LÄMNAT TRYGGHETEN. Flyktingarna i Tunaydbah levde vanliga liv i Tigray innan konflikten bröt ut i november 2020. Nu är deras framtid osäker.

REVOLUTIONEN 2019

DEN 19 DECEMBER 2018 utbryter protester i en rad städer mot prishöjningar. Protesterna växer under vintern 2019 och handlar nu om att president Omar al-Bashir ska avgå. Den 6 april 2019 sluter hundratals människor upp i en marsch till arméhöghuset i Khartoum. Armén stötar den 11 april Omar al-Bashir. Protesterna fortsätter. Den 3 juni dödas över 100 personer i en attack mot protestlägret. Efter förhandlingar mellan protesterörelsen och militären bildas den 19 augusti 2019 en övergångsregering.

En konfliktfylld del av Afrika

I årtionden har Sudan och Etiopien drabbats av konflikter. Hopp om fred har brutits av nya våldsamheter och nya flyktingströmmar.

TEXT: ULF B ANDERSSON GRAFIK: LOTTA LUNDIN

DARFUR

Darfur är fem delstater i västra Sudan där en konflikt år 2003 bröt ut som orsakade en svår humanitär kris. Befolkningen i området, som är afrikaner, hade sett sig åsidosatta av regeringen i Khartoum. Två väpnade rörelser, SLM, Sudan Liberation Movement, och JEM, Justice and Equality Movement gick till angrepp mot regeringsstyrkor. Regeringen svarade med brutalt våld och janjawid, en arabisk milis, anklagas för en rad övergrepp när de gick till attack för att slå ner upproret.

Darfur hade 2003 omkring sex miljoner invånare och nästan hälften av dem beräknas ha tvingats på flykt. Det brukar uppskattas att över 300 000 människor dog under konflikten men det är omtvistat hur många som dödades i våldsamheter och hur många som dog av svält och sjukdomar till följd av kriget.

Ett fredsavtal mellan de flesta rebellgrupper och Sudans regering skrevs under i Juba, Sydsudans huvudstad, den 31 augusti 2020.

Efter 13 års närvaro avslutade FN och Afrikanska unionen, AU, sin mission den 30 juni 2021.

Våldsamheter mellan olika folkgrupper i Darfur har fortsatt och ökade under våren 2021.

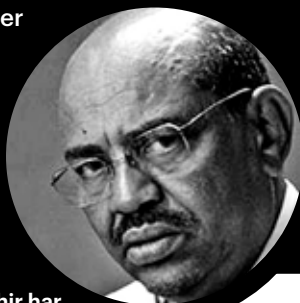
ICC

Den 31 mars 2005 fattade FN:s säkerhetsråd ett beslut om att hänskjuta situationen i Darfur till ICC, Internationella brottmålsdomstolen i Haag. Elva länder röstade för medan Algeriet, Brasilien, Kina och USA lade ned sina röster.

Därmed kunde ICC inleda utredningar om brott i Darfur. Den 11 augusti meddelade Sudans

utrikesminister **Mariam al-Mahdi** att regeringen fattat beslut om att de som är efterlysta av ICC ska överlämnas till domstolen i Haag. Det innebär att den tidigare presidenten **Omar al-Bashir**, som styrde Sudan från 1989 till 2019, då han tvingades bort från makten, kan ställas inför rätta i Haag. Han är anklagad för bland annat folkmord i Darfur.

Ali Kushayb, som var en av janjawids ledare under kriget i Darfur anklagas av ICC för 504 mord, 20 våldtäkter och tvångsfördrivning av 41 000 människor under 2003-2004. Efter att ha hållit sig undan i över ett årtionde överlämnade Ali Kushayb sig i Centralafrikanska republiken i juni 2020 och fördes till Haag där han nu sitter i ICC:s häkte i väntan på rättegång.

PÅ FRI FOT. Omar al-Bashir har i över tio år varit efterlyst av ICC.
FOTO: ICC

SYDSUDAN

Med undantag för perioden 1972-1982 har konflikter mellan södra Sudan och regeringen i Khartoum förekommit från självständigheten 1956 fram till delningen av landet 2011. Orsakerna handlar om fördelning av resurser men har också en etnisk dimension då invånarna i söder är afrikaner medan norra delen domineras av araber.

Omar al-Bashir tog makten i Sudan 1989 och kriget fortsatte fram till 2005 då ett fredsavtal slöts mellan SPLM i södra Sudan och regeringen. Södra Sudans framtid skulle avgöras genom en folkomröstning 2011.

Den resulterade i att 98,8 procent sade ja till självständighet och den 9 juli 2011 utropades Sydsudans självständighet.

I slutet av 2013 uppstod en konflikt mellan president **Salva Kiir** och vicepresident **Riek Machar**. Båda var veteraner från SPLM:s kamp för självständighet men Machar hade 1997-2002

OMRÖSTNING. Den 9 januari 2011 köades det i Sydsudan för att rösta om självständighet.
FOTO: JENN WARREN/WIKIMEDIA

en egen milis, SSDF, som var allierad med regeringen i Khartoum.

Motsättningarna mellan Kiir och Machar ledde 2014 till ett förödande inbördeskrig som också hade etniska dimensioner. Ett antal försök till fredsavtal misslyckades men 2020 slöts ett avtal om maktdelning mellan president Salva Kiir och vicepresident Riek Machar.

Landets ekonomi har slagits sönder, flera miljoner har drivits på flykt och omkring 200 000 människor har dödats. Den 10 september rapporterade Amnesty om hur en ny våg av förtryck drabbar civilsamhället i Sydsudan.

ETIOPIEN

Den 10 december 2019 mottog Etiopiens premiärminister **Abiy Ahmed** Nobels fredspris. Han hade reformerat det etiopiska politiska systemet och upplöst det statsbärande partiet EPRDF, frigivit politiska fångar och skapat fred med Eritrea. Ett år senare var han ledare för ett land i en väpnad konflikt som fört Etiopien in i den värsta krisen på årtionden. I regionen Tigray i norra delen av landet, där sju miljoner av Etiopiens 118 miljoner invånare bor, hade TPLF, Tigreanska folkets befrielsefront, styrt sedan segern i inbördeskriget 1991. Då störtades **Mengistus** marxist-leninistiska regim som med hjälp av Sovjet hade haft makten sedan 1975.

TPLF byggde upp en kontrollerad federalism och med hjälp av frontorganisationen EPRDF, Etiopiska folkens revolutionära demokratiska front, hade TPLF den verkliga makten i Etiopien. När TPLF och EPRDF:s ledare **Meles Zenawi** dog 2012 började inflytandet minska.

Hösten 2020 trotsade TPLF regeringen i Addis Abeba och genomförde val i Tigray, som man vann utan opposition. I början av november 2020 genomfördes ett överraskande anfall mot

en etiopisk militärbas i Tigray.

Abiy Ahmed svarade med att skicka in etiopiska armén i Tigray. Regionhuvudstaden Mekele intogs snabbt och med hjälp av grannlandet Eritreas armé och milisstyrkor från grannregionen Amhara verkade TPLF ha besegrats. Amnesty och Human Rights Watch rapporterade om misstänkta krigsförbrytelser.

Den 28 juni meddelade Etiopiens regering överraskande att en ensidig vapenvila hade utlysts. TPLF avfärdade det som ett skämt och tog tillbaka kontrollen över Mekele och stora delar av Tigray. TPLF fortsatte in i grannregionerna Amhara och Afar.

Internationella hjälpsändningar stoppas och FN varnar nu för att fem miljoner människor är i behov av nödhjälp i Tigray, och ytterligare 1,7 miljoner i Amhara och Afar kan behöva hjälp med livsmedel. Uppmaningarna från FN om en omedelbar vapenvila har inte fått någon respons.

INGA KVINNOR I NYA REGERINGEN

AFGHANISTAN. Den 7 september presenterade talibanerna den övergångsregering som på obestämd tid ska styra det återupprättade islamiska emiratet Afghanistan. Ingen kvinna ingår i den nya regeringen och ministeriet för kvinnofrågor avskaffas. Istället återinförs "ministeriet för sedlighetens bevarande och förhindrandet av synd" som fanns när talibanerna styrde 1996–2001. Då var det ministeriets moralpolis som spred fruktan när de kontrollerade att medborgarna följde den strikta tolkning av sunnitisk islam som talibanerna känner sig till.

Någon folkräkning har inte

gjorts i Afghanistan sedan 1979 men det uppskattas att omkring 40–50 procent av invånarna är pashtuner. 30 av de 33 personerna i den nya regeringen är pashtuner. Två är tadzjiker och en är uzbek. Ingen kommer från hazarerna, den shiamuslimska grupp som utgör 15–20 procent av befolkningen, och som 1996–2001 utsattes för ett hårt förtryck.

Fyra av regeringens ledamöter har suttit i USA:s fängläger på Guantánamobasen på Kuba men frigavs 2014. En av dessa är **Mohammed Fazl** som nu blir vice försvarsminister. Han har anklagats för krigsförbrytelser mot hazarer i norra Afghanistan i slutet av 1990-talet. **||||**

”Sista juden lämnar Afghanistan”

Den 10 september rapporterade RFE/RL att **Zablon Simintov**, den sista afghanske juden i landet, nu har lämnat Afghanistan. 62-åringens fru och barn har länge bott i Israel men Zablon Simintov har stannat kvar, bosatt i en fallfärdig synagoga i Kabul. Merparten av Afghanistans över 5 000 judar började lämna landet på 1950-talet.

NEJ TILL RASISTFÖRBUD

SVERIGE. Den 6 september gick remisstiden ut för svar på betänkandet "Ett förbud mot rasistiska organisationer" som justitieminister **Morgan Johansson** tog emot 4 maj. En rad remissinstanser, däribland JO, Brå, Åklagarmyndigheten och Advokatsamfundet är kritiska eller skeptiska till förslaget om en ny lag.

I ett debattinlägg i SvD 6 september avstyrkte svenska Amnesty, tillsammans med bland andra Afrosvenskarnas riksförbund, Civil Rights Defenders, Ibn Rushd, Individuell människohjälp, RFSL och RFSU, förslaget om förbud.

Svenska FN-förbundet är positivt till ett förbud men anser att

FOTO: EDAEN/WIKIMEDIA
EJ FÖRBUD. Nordiska motståndsrörelsen, i Falun 2017.

betänkandet har stora brister.

Bland dem som tillstyrker förslaget om ett förbud finns Sametinget, Judiska centralrådet och DO som påpekar att Sverige fått upprepade rekommendationer, senast i maj 2018, från FN:s rasdiskrimineringskommitté om att ändra sin lagstiftning på så sätt att rasistiska organisationer förbjuds. **||||**

FOTO: JENNIE AQUILONIUS

MOT TALIBANERNA. En rad organisationer stod bakom manifestationen på Norrmalmstorg den 27 augusti.

Samling för Afghanistans kvinnor

Den 27 augusti ordnade organisationen "Varken hora eller kuwad" en manifestation i Stockholm till stöd för kvinnor och flickor i Afghanistan.

– **MÖRKRET HAR** ännu en gång spridit sig över Afghanistan, säger **Nasrin Ebrahimi**.

Hon kom till Sverige från Afghanistan 2014 och har deltagit i organisationen Kvinna till kvinnas ledarskapsprogram. Nu står hon på Norrmalmstorg och håller tal på stödmanifestationen för kvinnor och flickor i landet. Nasrin Ebrahimi säger att afghanska kvinnor lever i ständig skräck efter att talibanerna tagit makten:

– Men vi har varit med om det förr. Ni har inte besegrat oss förut och kommer inte att besegra oss nu.

Den 15 augusti tog talibanerna över huvudstaden Kabul. Talibanerna har lovat att respektera kvinnors rättigheter inom ramar för sharialagar. När de hade makten förra gången, under åren

1996–2001, fick kvinnor och flickor inte gå i skolan, utbilda sig eller arbeta utanför hemmet. Under manifestationen, där en rad organisationer deltog, uppmanar flera talare åhörarna att inte lyssna till talibanernas PR-trick.

– Talibanerna är en grupp fundamentalister och islamister. De har redan piskat en kvinna i en by med hundra piskrapp för att hon gick ut i högklackat och för att hon hade med sig någon som inte var hennes äkta make, säger **Amineh Kakabaveh**, som är ordförande för "Varken hora eller kuwad" och riksdagsledamot, tidigare för Vänsterpartiet, i dag politisk vilde.

När USA bestämde sig för att lämna Afghanistan visste de vad som skulle hända. Det säger **Petra Tötterman Andorff**, generalsekreterare för Kvinna till kvinna. Det internationella samfundet visste att kvinnorrättsaktivister skulle behöva fly landet eller gå under jorden för att inte bli

dödade eller straffade.

– Vi kommer att kräva att det internationella samfundet inte ger upp kraven på att era rättigheter ska upprätthållas, säger Petra Tötterman Andorff.

Ami Hedenborg, pressansvarig och talesperson på svenska Amnesty, talade också på manifestationen. Amnesty uppmanar bland annat FN:s säkerhetsråd att anta en akut resolution som kräver att talibanerna respekterar internationell rätt och säkerställer att alla afghaner kan leva säkert. Amnesty menar också att FN:s människorättsråd måste få till en robust utredningsmekanism för att dokumentera brott mot de mänskliga rättigheterna.

– Vi behöver ta reda på vilka människorättskränkningar som skett och vem som är ansvarig, för att kunna ställa dem till svars. Det är viktigt att det inte glöms bort, säger Ami Hedenborg till Amnesty Press. **||||**

JENNIE AQUILONIUS

FN-EXPERTER KRÄVER ATT DAWIT ISAAC SLÄPPS

ERITREA. Två FN-experters krävde den 18 augusti att den eritreanska regeringen släpper **Dawit Isaak**, den svensk-eritreanske journalisten som har suttit fängslad sedan 2001.

Mary Lawlor, FN:s särskilda rapportör för människorättsförsvarare, och **Mohamed Abdelsalam Babiker**, FN:s expert på situationen för mänskliga rättigheter i Eritrea, sade enligt nyhetsbyrån AFP att en trovärdig källa ska ha fått indikationer på att Isaak var vid liv i september 2020, vilket i så fall skulle vara det första livstecknet på sju år. FN-experterna säger att de fruktar för Dawit Isaaks liv och kräver att den eritreanska regeringen släpper honom.

– Ett absolut minimum är att Eritrea omedelbart visar upp bevis för att han lever. Tills dags dato har Dawit Isaak varken åtalats för brott, tillbringat en enda dag i domstol eller fått prata med sin advokat, sade Mary Lawlor. **||||**

MYANMAR GÅR MOT INBÖRDESKRIG

MYANMAR. Sedan militären den 1 februari tog makten i Myanmar, med **Min Aung Hlaing** som ledare har de omfattande civila protesterna slagits ned med brutala metoder och det beräknas att över 1 000 personer har dödats. Allt fler i oppositionen har anslutit sig till de olika etniska rebellarméer som sedan 1948 periodvis har stridit mot regeringen i Myanmar (tidigare Burma).

Under våren bildade oppositionen en skuggregering, NUG (den nationella enhetsregeringen). Den 7 september uppmanade NUG alla grupper i Myanmar att delta i "en revolution för demokrati" och "revolt mot de militära terroristernas styre".

Enligt NUG:s utrikesminister **Zin Mar Aung** har det internationella samfundets passivitet gjort att PDF, de folkliga försvarsstyrkorna, nu måste gå ut i krig.

Enligt Irrawaddy.com dödades dussintals armésoldater vid PDF-attacker, dagarna efter NUG:s krigsförklaring. **||||**

FOTO: PAUL VRIEZE/VOA/WIKIMEDIA

UPPROR. Soldater i KIA, Kachin-folkets armé, är en av de grupper som nu ska bekämpa juntan i Myanmar.

LUNDIN, OLJAN & RÄTTVISAN

Samtidigt som ett blodigt inbördeskrig pågick i Sudan kring millennieskiftet letade Lundin Petroleum efter olja i landet. En rekordlång förundersökning har pågått mot Lundins ledning om grovt folkrättsbrott som kan leda till en historisk rättegång.

TEXT: VERA HÄGGBLOM

UTREDS. Alex Schneider, tidigare vd, och Ian Lundin, ordförande, misstänks för grovt folkrättsbrott i södra Sudan.

FOTO: JOHAN JEPSSON/IBL/TT

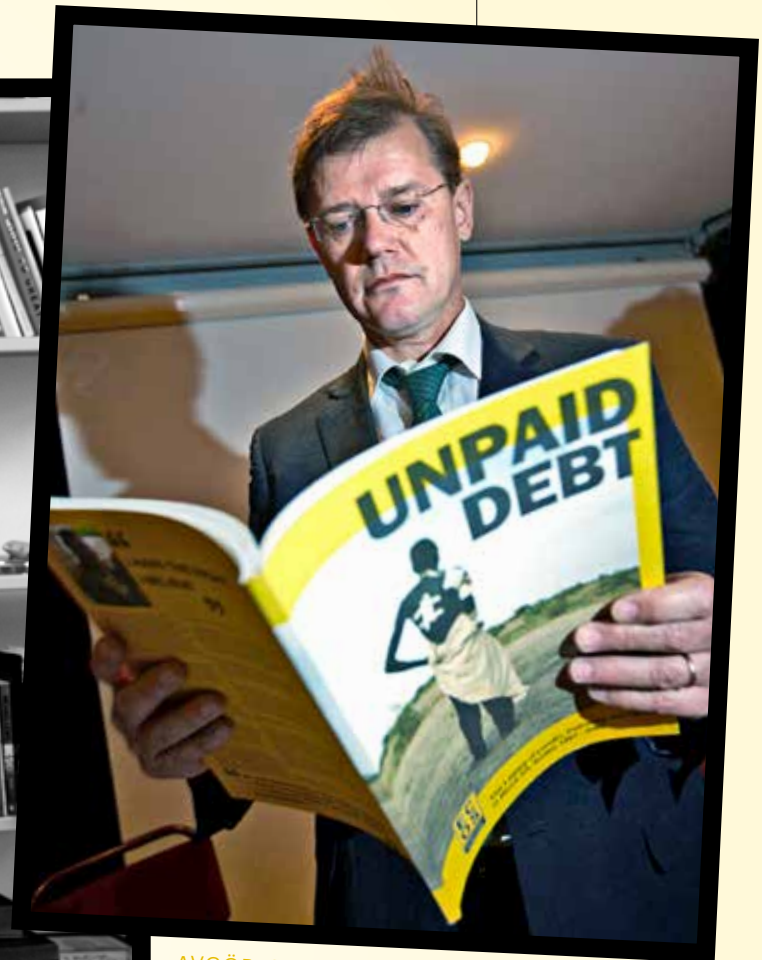

– Vi ser väldigt positivt på att åklagaren förhoppningsvis ganska snart kommer att väcka åtal så att domstolen får titta på de bevis som finns. Särskilt viktigt är att de drabbade får möjlighet till gottgörelse, säger *Ulrika Sandberg*, sakkunnig företag och mänskliga rättigheter på svenska Amnesty.

Exakt när eller om en rättegång blir av är dock fortfarande oklart. Kammaråklagare *Henrik Attorps*, som har lett förundersökningen sedan slutet av 2017, skriver i ett mejl till Amnesty Press att förundersökningen är klar och att ärendet ligger hos åklagaren för beslut i åtalsfrågan:

– Jag kan i nuläget inte kommentera när ett beslut kan fattas.

De misstankar som riktas mot Lundins ordförande *Ian Lundin* och före detta vd *Alex Schneider* är medhjälp till grovt folkrättsbrott, samt anstiftan till övergrepp i rättssak, sedan vittnen ska ha hotats. Om de skulle dömas riskerar Ian Lundin och Alex Schneider fleråriga fängelsestraff och åklagaren har även yrkat på att 3,3 miljarder kronor av företagets tillgångar ska förverkas vid en fällande dom.

AVGÖRANDE RAPPORT. Egbert Wesselink med rapporten "Unpaid Debt" som 2010 fick internationella åklagarkammaren i Sverige att börja undersöka Lundins agerande.

FOTO: FREDRIK PERSSON/SCANPIX/TT

Ulrika Sandberg

Vad fallet handlar om är de händelser som skedde mellan 1997 och 2003 då ett konsortium lett av Lundin Energy, som då hette Lundin Oil och senare Lundin Petroleum, hade ett avtal med den sudanesiska regeringen om att leta olja i det så kallade "Block 5A", ett 20 000 kvadratkilometer stort område i södra Sudan (nuvarande Sydsudan).

1999 skrev *Leonardo Franco*, FN:s särskilda rapportör för mänskliga rättigheter i Sudan, i en rapport: "Oljefrågan och den extremt känsliga situationen i västra Övre Nilen är uppenbart kärnan i den väpnade konflikten i Sudan och har särskilt allvarliga

konsekvenser för möjligheterna till fred. De strategiska inrättningarna kring oljeproduktionen har allvarligt försvårat den väpnade konflikten, vilket resulterat i ytterligare försämring av den övergripande situationen för mänskliga rättigheter och respekt för humanitär rätt".

Enligt organisationen European Coalition on Oil in Sudans (ECOS) rapport "Unpaid Debt" år 2010 satte Lundinkonsortiets ankomst igång en våldsspiral då den sudanesiska regeringen försökte ta kontroll över området. 12 000 människor ska ha mist livet och 160 000 personer ha tvångsflyttats i det område där Lundin verkade.

Även organisationer som Human Rights Watch, Amnesty International och Christian Aid rapporterade runt millennieskiftet om fasansfulla övergrepp på civilbefolkningen i samband med att regeringstroga styrkor ska ha rensat områden i närheten av oljefälten på människor.

Det var ECOS-rapporten *Unpaid Debt* som ledde till att *Magnus Elfving* vid internationella åklagarkamma-

VATTENTRANSPORT. Lundin Oil kör skytteltrafik med vatten längs vägen som går från Bentiu ner genom oljeområdet. Transporten vaktas av regeringstrupper.

FOTO: PAUL HANSEN/SCANPIX/TT

åstadkomma – domstolen kan bara döma de misstänkta att kompensera de offer som representeras i rätten, kanske 30–40 personer. Men de andra 200 000? De kan bara sitta och titta på, men de har också rätt till rättvisa, skadestånd och upprättelse, säger Egbert Wesselink.

År 2017 lämnade PAX in ett förslag till Lundin Petroleums årsstämma om att ersätta den drabbade befolkningen med 5 miljarder kronor, något som årsstämman röstade nej till.

tt tema som väntas tas upp vid en framtida rättegång är den nio mil långa väg Lundin lät bygga år 2000 till det oljefält man hade hittat året innan. Enligt en rapport från Human Rights Watch sammanföll bygget med regeringsoffensiver som tycktes "specifikt utformade" för att säkra land för vägbygget till Lundins fält. Tiotusentals civila ska ha fördrivits och byar bränts ned till marken, enligt rapporten som kom 2003.

I en intervju med DN 13 mars 2019 förnekade Alex Schneider och Ian Lundin att så skulle ha varit fallet:

– Vilka skulle ha rensats bort? Det är det som är intressant. Vi byggde en allvädersväg, en upphöjd väg – 80 procent av vägen går genom träskmarker som är översvämmade sommartid. Byar kan inte byggas på vatten. Det är ett nomadlandskap där människor kommer och går, sade Alex Schneider till DN.

I samma tidning reagerade Johan Brosché, freds- och konfliktforskare vid Uppsala universitet, starkt mot argumentet att det inte vore möjligt att fördriva människor på grund av att de delvis är nomader. Han förklarade att befolkningen i området ofta blandar jordbruk, med bofasta platser där kvinnor, äldre och barn bor, medan en del av männen som herdar bedriver boskapskötsel rörligt över marker där växtlighet finns.

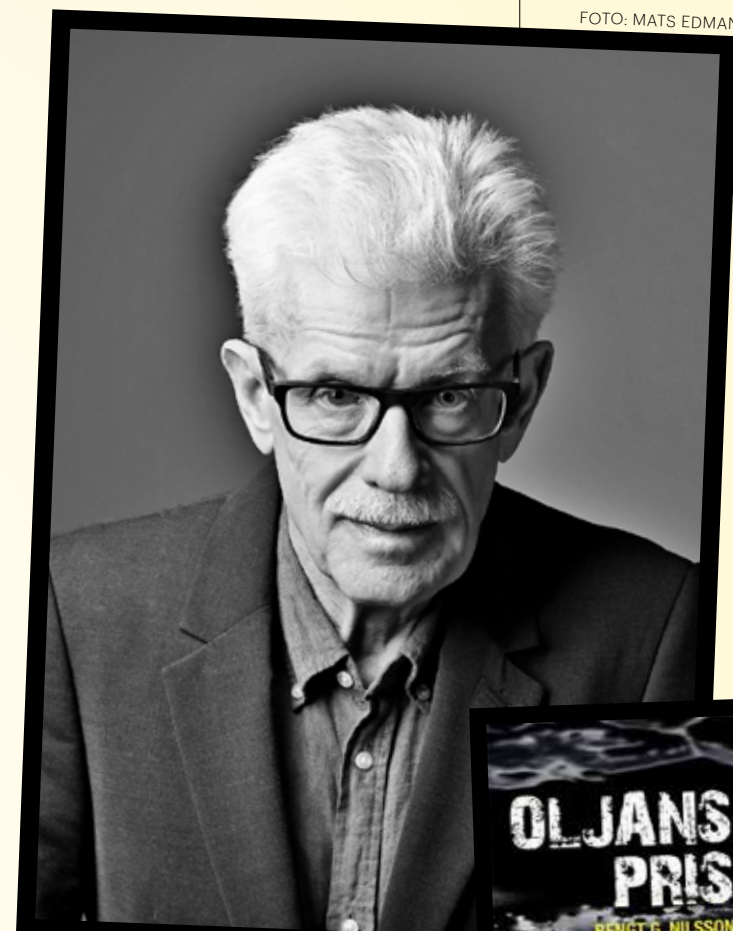
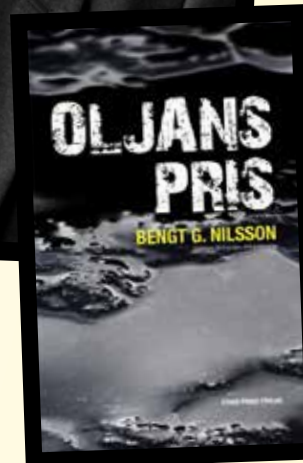

FOTO: MATS EDMAN

BESÖKTE SUDAN. Journalisten och författaren Bengt G Nilsson besökte södra Sudan 2001, ledsagad av Lundin, och hans reportage fick stor uppmärksamhet. En av hans böcker är "Oljans pris".

Journalisten och författaren Bengt G Nilsson, som skrivit boken "Oljans pris" (Ethno Press, 2014), reste 2001 till södra Sudan, ledsagad av Lundin Oil. I ett reportage som sändes i SVT:s Agenda gavs en annan bild av Lundins vägbygge och fördrivningen av människor än vad som skildrats i andra medier.

– Visst har Lundin Oil ett stort ansvar på så vis att man hettar upp striderna mellan gerillan SPLA och regeringsstyrkorna genom att bara finnas i området. Nu finns det tillgångar att slåss om, men jag kan inte få fram att de skulle ha rensat området för att bygga en väg hur jag än försöker, sade Bengt Nilsson till tidningen Journalisten 2001.

ren i Stockholm fattade beslut om att öppna en förundersökning 2010. Egbert Wesselink från den nederländska fredsorganisationen PAX är en av huvudförfattarna till *Unpaid Debt* och han trodde inte att rapporten skulle få så stor uppmärksamhet som den fick då han skrev den:

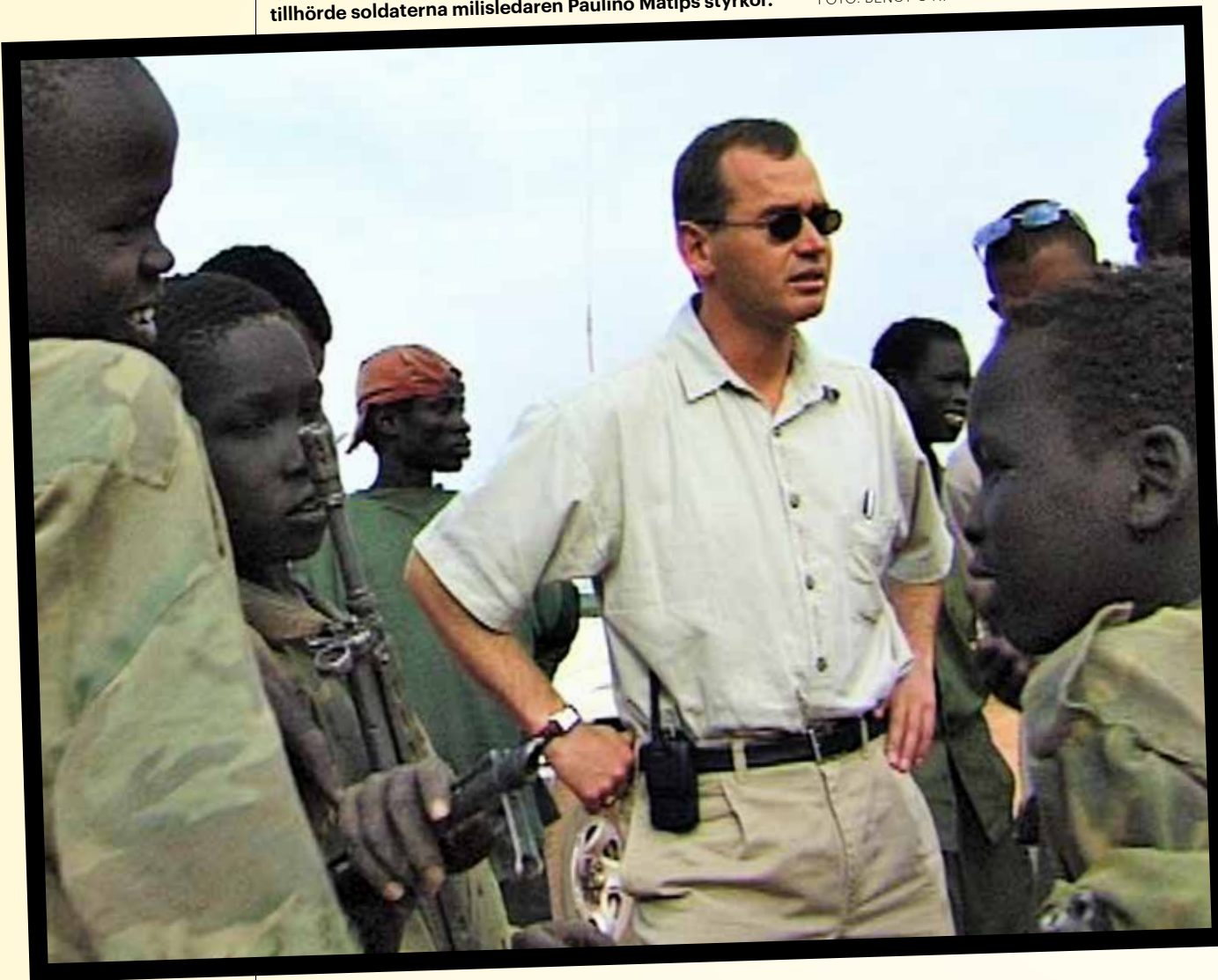
– Nej, det trodde jag inte. Vårt primära mål var att starta en offentlig debatt i Sverige. Jag var naiv – med tanke på alla vackra ord från svenska finansiella institutioner om mänskliga rättigheter och väl medveten om det engagemang för mänskliga rättigheter som den svenska regeringen ofta har visat räknade vi med att om vi lyfte den här frågan och allmänt kända fakta igen så skulle det

skapa diskussioner hos aktieägare och svenska politiker. Det skulle i sin tur sätta press på företaget att börja bry sig om offren för de brott som de tjänat på. Men det gjorde det inte.

Om fallet går till domstol väntas åklagaren driva en linje om likgiltighetsuppsåt, vilket innebär att företrädarna för bolaget ska ha förhållit sig likgiltiga inför riskerna som oljeverksamheten innebär för lokalbefolkningen. Vid en eventuell framtida rättegång tror Egbert Wesselink att Ian Lundin och Alex Schneider kommer att dömas.

– Men man vet aldrig. Samtidigt är mina verkliga förhoppningar, och själva anledningen till att jag har jobbat med detta under så många år, att offrens rätt till kompensation och upprättelse förverkligas. Detta är dock något rättsfallet inte kan

BARN SOLDATER. I Bengt G Nilssons film från 2001 syns Lundin Oils ordförande Ian Lundin omgiven av beväpnade barnsoldater. Enligt filmaren Bengt Nilsson tillhörde soldaterna milisledaren Paulino Matips styrkor. FOTO: BENGT G NILSSON

➤ **Står du fortfarande för innehållet i inslaget?**

– Ja, det gör jag i allra högsta grad. Det är nog det mest betydelsefulla teverepotage jag någonsin har gjort, skriver Bengt G Nilsson till Amnesty Press.

Hur ser du på alla rapporter om övergrepp där Lundins verksamhet utpekats bära en del av skulden?

– Det är en stor och komplicerad fråga. De rapporter som jag antar att du syftar på i första hand kommer från Christian Aid, ECOS, Amnesty International, MSF

och Human Rights Watch. Det man kan konstatera när man läser dem är att de ofta citerar varandra och har väldigt vaga källhänvisningar. De innehåller mestadels andrahandsuppgifter och i de flesta fall från anonyma uppgiftslämnare. De är tendentiösa i den meningen att de generellt presenterar uppgifter som stärker gerillan SPLA:s version av den situation som rådde i södra Sudan kring millennieskiftet, skriver Bengt Nilsson.

Under resan filmar även Bengt G Nilsson hur Ian Lundin under en paus under

”Lundin har inte gjort något fel och det saknas helt grund för några anklagelser om felaktigt agerande från någon företrädare för Lundin.”

Robert Eriksson, presschef Lundin Energy

bilfärden möts av en grupp beväpnade barnsoldater på oljefältet, samt hur Lundin småpratar med Attayib ”Taitai” Gathuak. Han var en milisledare för en grupp som under oljekriget 1997–2003 var allierad och finansierad av regimen.

Från Lundin Energys sida har man hela tiden hävdat sin oskuld och att man har bidragit till positiv utveckling och fred under sin tid i landet.

Vad anser ni om de misstankar som riktar mot Ian Lundin och Alex Schneider gällande medhjälp till grovt folkrättsbrott?

– Lundin har inte gjort något fel och det saknas helt grund för några anklagelser om felaktigt agerande från någon företrädare för Lundin. Det finns inga kopplingar mellan Lundin och de påstådda huvudbrotten i detta fall. Verksamheten i Block 5A bedrevs på ett ansvarsfullt sätt, som en del av ett internationellt konsortium, samt helt i linje med den politik för konstruktivt engagemang som uppmantrades av FN, EU och Sverige vid den tiden. Det fanns inga sanktioner mot Sudan från FN eller några EU-medlemsstater vid den här tiden, skriver Lundin Energys presschef Robert Eriksson i en mejlintervju med Amnesty Press.

Han skriver också att företaget har ”allvarliga farhågor om trovärdigheten och tillförlitligheten hos de rapporter från icke-statliga organisationer som tycks ligga till grund för hela åklagarens utredning, vilket inte skulle utgöra tillräckligt tillförlitliga bevis i internationella domstolar.”

Robert Wesselink har från sin sida inte mycket till övers för Lundins version av vad som hände för två decennier sedan i södra Sudan:

– Jag vet bara att Lundin lägger en förmögenhet på advokater som verkar vara upptagna med att misskreditera källorna och åklagaren och att sprida tvivel. Jag menar, om du inte har faktauppgifterna på din sida är det enda som återstår att misskreditera bevisen som talar emot dig. Så jag anser att om de spenderar en förmögenhet på att

”Jag vet bara att Lundin lägger en för-
mögenhet på advokater som verkar vara
upptagna med att misskreditera källorna
och åklagaren och att sprida tvivel.”

Egbert Wesselink, en av författarna till ”Unpaid Debt”.

Henrik
Attorps

FOTO: CLAUDIO
BRESIANI / TT

misskreditera utländska NGO-rapporter
indikerar det att de inte har en särskilt stark
position.

Rättsprocessen i Lundin-fallet har milt
uttryckt varit en långkörare. Förun-
dersökningen startade för elva år
sedan, och det har gått fem år sedan
Alex Schneider och Ian Lundin delgavs miss-
tanke om medhjälp till grovt folkrättsbrott.
I juni 2020 meddelade kammaråklagare
Henrik Attorps att den 60 000 sidor långa
utredningen var färdig då man ansåg sig ha
tillräckliga skäl för ett åtal.

Försvaret har inte heller legat på lat-
sidan. Alex Schneider och Ian Lundin har
bland annat anlitat den brittiske brotts-
målsadvokaten Steven Kay, som tidigare
har försvarat Slobodan Milosevic. I maj 2021
presenterades en 153 sidor lång ”oberoende
rapport” som tagits fram på uppdrag av
Lundin Energys styrelse, av jurister från två
brittiska advokatbyråer under ledning av
Steven Kay.

Lundins försvarare har också proces-
sat mot rättsprocessen och försökt
få utredningen nedlagd då de anser
att den pågått så länge att den ska ha
kränkt de misstänkta mänskliga rättighe-
ter. Såväl tingsrätten som hovrätten sade
nej till detta och i juli 2021 fick de två första
instanserna medhåll från Högsta domsto-
len som beslutade att inte ge prövningstill-
stånd.

– Det känns som att bolaget nu har uttömt
möjligheterna att stoppa utredningen, säger
Ulrika Sandberg på Amnesty.

Om fallet går till domstol väntas även
rättegången bli mycket utdragen och Lundin
har meddelat att de kommer att överklaga så
långt som möjligt vid en fällande dom. Ulrika
Sandberg är rädd att vittnen kommer hinna
dö under rättsprocessens gång;

– Vi lever i en pandemi just nu som har
drabbat Afrika jättehårt. Att vittnen och
berörda kanske inte kan infinna sig för förhör
och att det här sammantaget i domstolen blir
till företagets fördel är också en farhåga.

**Mellan 2017 och 2019 ägde svenska Am-
nesty en påverkansaktie i Lundin Petro-
leum. Varför gjorde ni er av med den?**

– Vi bestämde oss för att bara ha en påver-
kansaktie när vi såg att vi hade möjlighet att
påverka bolaget. Inför årsstämman 2019 ansåg
vi oss ha en sådan möjlighet då vi röstade för
att styrelsen och ledningen skulle avsättas,
eftersom vi menade att de inte hade vidtagit de
åtgärder de borde gjort enligt FN:s vägledande
principer för företag och mänskliga rättigheter,
säger Ulrika Sandberg.

Efter det sade vi sedan att vi inte ville ha
ägande i ett företag där man röstade emot de
här motionerna som vi tyckte var en bra idé.
Men skulle det uppstå en ny situation där vi
ser att vi kan ha möjlighet att påverka bolaget
i den här frågan, då skulle vi kanske köpa en
ny påverkansaktie.

Oavsett utfall anser Ulrika Sandberg att

rättsprocessen kring Lundin-fallet kommer
att tillföra mycket information och diskus-
sion inom den juridiska akademien:

– Det finns väldigt få fall internationellt
sett där företag eller företagsrepresentanter
har anklagats för liknande brott. Det här
blir ett vägledande fall när åtal väl väcks,
oberoende utfallet av det hela.

Ulrika Sandberg anser också att fallet
visar på vikten av att företag ser till risker
som inte enbart är kopplade till företagets
direkta verksamhet:

– De här händelserna ligger ju långt till-
baka i tiden, men det visar att även om det
har skett för länge sedan så kan man inte
bara försöka sopa saker under mattan. Och
för de som drabbats av effekterna av före-
tags verksamhet är det kanske fortfarande
högst närvarande i det dagliga livet.

Även för Egbert Wesselinks del
påminner den bild som har etsats sig
fast extra mycket i minnet under
alla år han arbetat med fallet om de
långsiktiga effekterna av oljekriget:

– Det var en kille som berättade för mig
att han inte längre hade någon boskap – och
han sade det på ett sätt som om han sagt
att han inte längre hade några armar eller
ben! För dig och mig låter det kanske
inte som en stor sak, men utan
boskap kan du inte överleva
där. Under kriget blev all
boskap stulen, så när han
sade att han inte längre
har någon boskap sade
han i princip att hans liv
inte längre har något
värde. ■■■

FÖR LUNDIN. Den
brittiske advokaten
Steven Kay har på upp-
drag av Lundin Energy
gjort en rapport som
kom i maj. Kay har tidi-
gare försvarat åtalade
vid FN:s tribunaler för
Rwanda, ICTR, och
forna Jugoslavien,
ICTY.

FOTO: AP PHOTO/ICTY/TT

AMNESTY KRÄVER ATT NY LAG STOPPAS

GHANA. Amnesty International uppmanar regeringen och parlamentet i Ghana att omedelbart dra tillbaka ett lagförslag om "korrekta mänskliga sexuella rättigheter och ghananska familjevärden" som väntas tas upp för beslut i parlamentet i höst.

Samkönat sex är redan kriminaliserat i Ghana men den lagen tillämpas sällan. Enligt Amnesty uppmanar lagförslaget hat och

intolerans mot hbtqi-personer. Lagförslaget innebär också att alla i Ghana hotas av att bli åtalade.

Alla som deltar i aktiviteter som stödjer en organisation som arbetar för hbtqi-personers rättigheter kommer att kunna straffas med upp till tio års fängelse. Alla i Ghana ska också ha en skyldighet att rapportera allt beteende som är av "hbtqi-natur" till polisen. **IIII**

"Förutsägbart våld"

Denis Krivosheev, biträdande chef för Amnestys avdelning för Östeuropa och Centralasien, riktade den 5 juli skarp kritik mot myndigheterna i Georgien sedan Tbilisi Pride hade ställts in på grund av protester. En homofobisk mobb plundrade då Tbilisi Prides kontor och anföll journalister. Minst 53 journalister angreps och **Aleksandre Lashkarava**, filmfotograf vid TV Pirveli, avled av sina skador. Polisen var passiv under attackerna.

INGEN NY TRANSLAG FÖRE VALET 2022

SVERIGE. Den 19 augusti överlämnade RFSL, RFSL Ungdom och Amnesty Sverige de 38 301 underskrifter som samlats in i den gemensamma kampanjen för en så kallad translag till socialminister **Lena Hallengren**. Målet är att den nuvarande könstillhörighetslagen, som antogs för snart 50 år sedan, ska ersättas med två olika.

– Med en ny modernare lag-

stiftning kan fler människor i vårt land få möjlighet att leva sina liv i enlighet med sin könsidentitet, sade **Anna Johansson**, generalsekreterare för svenska Amnesty i ett pressmeddelande.

Enligt Feministiskt Perspektiv förklarade socialminister Lena Hallengren att ny lagstiftning som tillgodoser transpersoners rättigheter inte kommer att bli klar innan valet, till stor del på grund av pandemin. **IIII**

UPPVAKTNING. Anna Johansson, Amnesty, Jêran Rostam, RFSL Ungdom, Deidre Palacios, RFSL och socialminister Lena Hallengren (S).

FOTO: BENGT SIGVARDSSON

REKORD. Den 24 juli hölls den största Prideparaden någonsin i Ungerns historia i huvudstaden Budapest. Cirka 30 000 personer deltog.

Rekordstor Pride i Ungern

Amnesty i Ungern kommer inte följa nya lagen i Ungern och Prideparaden i Budapest den 24 juli blev den största i landets historia.

Det är den 24 juli i Ungerns huvudstad Budapest. Den största Prideparaden i landets historia tågar genom staden. Cirka 30 000 människor dansar sig fram till toner av schlagerpophits. 30-åriga **Balázs Pivarnyik**, som är straight, går i paraden med sin fru och deras två småbarn.

– Vi har deltagit i paraden några gånger tidigare, men i år är det viktigare än någonsin att visa solidaritet med hbtqi-personer, säger han.

Han syftar på en ny lag som trädde i kraft den 8 juli och stipulerar bland annat att informationsmaterial som "främjar könsidentitetsmässiga avvikelser, könsbyte och homosexualitet inte får göras tillgängligt för personer under 18 år". Det uttalade syftet med lagen, som jämställer homosexualitet med pedofili, är att "skydda barn". Lagen förbjuder sändningar av material som skildrar homosexualitet på radio och tv mellan 05.00 och 22.00.

Ungerns största hbtqi-organisation Hattér Society ger bland annat information och rådgivning om hbtqi-frågor, även till personer under 18 år.

– Vi kommer att låtsas som om lagen inte existerar och fortsätta med våra program och vår service, säger kommunikationschef **Luca Dudits**.

Hon berättar att den nya lagen var droppen som fick bägaren att rinna över för många som tidigare inte hade engagerat sig i hbtqi-frågor:

– Många ansöker nu om att börja jobba frivilligt hos oss och andra organisationer. Den internationella kritiken mot lagen, framför allt från EU, har varit massiv.

Amnesty-Ungern ingår i en koalition, med bland annat Hattér Society, som kämpar för att lagen ska annulleras.

– Det är absurt att vi 2021 diskuterar en lag som inte bara jämställer hbtqi-personer med pedofiler. Den påstår även att om en homosexuell person skildras i ett tv-program så är det ett hot mot barn och deras uppväxt, säger **Áron Demeter**, programchef på

Amnesty International-Ungern.

Straffskalan för dem som bryter mot den nya lagen varierar. Medie- och reklamleverantörer kan få varningar eller sina sändningslicenser suspenderade vid ringa brott. Om brottet anses allvarligt riskerar de böter på flera miljoner kronor. Rektorer eller organisationer, som ger otillåten undervisning på skolor, riskerar böter på cirka 5 000 kronor, samhällstjänst eller upp till 60 dagars fängelse.

– Vi uppmanar fortfarande skolor, lärare och rektorer att bjuda in oss. Vi kommer att hjälpa dem med juridisk representation om de hamnar i domstol, säger **Áron Demeter**.

Den 21 juli meddelade premiärminister **Viktor Orbán** att en folkomröstning om lagen ska hållas inom kort. Väljarna kommer att få svara ja eller nej på ett antal frågor.

– Frågorna är ren nonsens. Det finns till exempel en fråga om huruvida du stödjer att någon promotor könsbyte på daghem och i skolor. Vad svarar man på det? säger **Áron Demeter**.

BENGT SIGVARDSSON

SAMKÖNADE ÄKTENSKAP FÖRESLÅS I CHILE

CHILE. Den 21 juli röstade senaten i Chiles parlament med 28 röster mot 14 för att samkönade äktenskap ska tillåtas i Chile. Lagförslaget ska sedan behandlas av kongressens deputeradekammar och blir det ja även där väntas den nya lagen bli verklighet nästa år, rapporterar nyhetsbyrån AFP.

År 2015 blev det tillåtet med registrerade partnerskap för samkönade par. Chiles tidigare president, **Michelle Bachelet**, överlämnade 2017 förslaget om samkönade äktenskap till kongressen.

Den nuvarande presidenten, konservative **Sebastián Piñera**, överraskade förra året när han ställde sig bakom förslaget.

– Vi vill utplåna all form av diskriminering, sade kristdemokraten **Yasna Provoste**, senatens talman, när lagförslaget antogs. **IIII**

AMNESTY RAPPORTERAR OM "FÖRSVINNANDEN"

NICARAGUA. Påtvingade försvinnanden är de nicaraguanska myndigheternas senaste taktik för att tysta sina kritiker. Det hävdar Amnesty i rapporten "Where are they? Enforced Disappearance as a Strategy of Repression in Nicaragua", som publicerades 25 augusti. I rapporten dokumenteras tio fall av påtvingade försvinnanden där människor först har frihetsberövats och sedan utsatts för påtvingade försvinnanden enbart på grund av sin aktivism eller för att de använt sig av sin yttrandefrihet.

I alla de tio fallen hade myndigheterna, fram till den 2 augusti som var slutdatum för Amnestys utredning, inte officiellt berättat var de fängslade befann sig vilket är ett krav enligt internationell rätt.

Både åklagarmyndigheten och polisen i Nicaragua har publicerat officiella uttalanden där man erkänner att personerna fängslats. Men det sägs inget om var de sitter fängslade, och deras familjer har inte fått besöka dem. Inte heller har de fängslades advokater fått tillfälle att träffa dem.

Den 7 november ska Nicaragua hålla val till presidentposten och parlamentet. President **Daniel Ortega** och hans fru, vicepresident **Rosa-río Murillo**, räknar med att sitta kvar efter valet. Ett antal oppositionella politiker har gripits eller satts i husarrest under sommaren. **IIII**

EN KROSSAD

DRÖM

I Afghanistan har under de senaste åren funnits ett livaktigt medielandskap. Zan TV gav kvinnliga journalister en röst och möjlighet att ta upp ämnen som är tabu i Afghanistan. Nu har talibanerna åter makten och många journalister har flytt. En av dem är Ogai Wardak.

TEXT: URBAN HAMID

Det är mars 2019, bara några dagar före Newroz, det persiska nyåret. På TV-stationen Zan TV i Kabul sjuder det av aktivitet. Man håller som bäst på att sätta upp dekorationer med nyårshälsningar skrivna med snirkliga persiska bokstäver och färggranna girlanger. Det största rummet, som brukar användas för specialprogram, görs om till något som ska föreställa ett vardagsrum. Det vackra trägolvet täcks av en färgglad handknuten matta.

I ena hörnet står ett BBC-team och filmar när Lyse Doucet, klädd i en turkos klänning av afghanskt snitt, intervjuar en av Zan TV:s unga stjärnskott, Ogai Wardak.

Den unga kvinnan har knappt fyllt 20 år. Men eftersom hon är den på TV-stationen som pratar bäst engelska och den som sprudlar av energi och livslust har hon valts ut för att bli intervjuad av BBC.

Zan TV lanserades i april 2017 i Kabul och har 2019 redan låtit tala om sig utanför Afghanistans gränser. Det är kvinnor som fattar de redaktionella besluten. Det är de som syns i TV-rutan, det är de som gör reportagen och utsätter sig för stora risker när de är ute och filmar och intervjuar. De skyr inte ämnen som normalt är tabubelagda i ett land som kulturellt och socialt är traditionellt. På bästa sändningstid diskuteras kvinnofrågor i debattprogram eller i reportage. Det är ämnen som barn- eller tvångsgifte, våld i hemmet, hemlöshet bland kvinnor eller kvinnliga heroinmissbrukare. Många av TV-tittarna utgörs av utbildade unga afghanska kvinnor, men det finns också unga utbildade män som tittar på kanalen.

Ogai Wardak har arbetat cirka ett år på Zan TV, men har redan blivit en av deras stigande stjärnor. Samtidigt som hon arbetar som journalist studerar hon miljöfrågor på Kabul-universitetet och som om det inte skulle räcka jobbar hon också på en förskola. På kanalen har hon sin egen show; Women's power (kvinnokraft), där hon intervjuar kvinnor som utmärkt sig på något sätt. ➤

FOTO: URBAN HAMID
JOURNALISTMÖTE. BBC:s Lyse Doucet möter Ogai Wardak på Zan TV i mars 2019.

AFGHAN- ISTAN

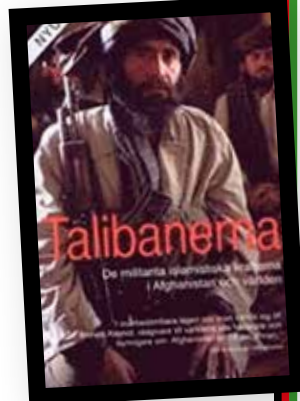

HUVUDSTAD:
Kabul

POLITIK: 1919 blev Afghanistans självständighet erkänd av Storbritannien. 1978 tog kommunistpartiet PDPA makten och 1979 invaderade Sovjetunionen. Motståndsrörelsen, stödd av USA, Saudiarabien och Pakistan, tvingade fram ett sovjetiskt uttåg 1989. Talibanerna tog makten 1996 men tvingades bort från makten 2001. USA och Natos 20-åriga krig mot talibanerna slutade med uttåget i augusti 2021 då talibanerna återtog makten.

YTA: 652 864 km²
(Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING:
33 miljoner.

BAKGRUND. Ahmed Rashids bok "Talibanerna" är standardverket när det gäller beskrivning av talibanernas uppkomst och första maktövertagande 1996.

Kvinnliga journalister i Afghanistan har en utsatt position eftersom det inte ses med blida ögon att kvinnor syns i media. En dotter, en hustru, en syster ska inte synas i sådana sammanhang för det bringar vanära åt familjen anser många religiösa och konservativa män. Många kvinnliga journalister har drabbats av hot och våld. Även Zantv:s journalister har en hotbild mot sig. Oga Wardak har själv utsatts för dödshot, berättar hon, då 2019:

– För ett tag sedan var det någon som ringde mig och sade åt mig att jag skulle sluta jobba som journalist. Då frågade jag vad de skulle göra om jag inte slutade. Då fick jag till svar att vi kommer att döda dig.

Men ingen kan hindra henne från att arbeta som journalist och att föra fram kvinnofrågor. Hon ser det som sin uppgift. Lite underförstått för att hon, som haft möjlighet tack vare stöd av sina föräldrar, vill uppmuntra andra flickor att förverkliga sig själva och sina drömmar precis som hon har kunnat göra. Men samtidigt som hon ser positivt på sin och Afghanistans framtid finns det ett stort svart orosmoln som hänger över henne och landet.

USA har inlett samtal med talibanerna. Oga Wardak och hennes kollegor på Zantv är rädda att kvinnornas frihet och framtid ska komma att offras för att det ska bli fred och att allt som de afghanska kvinnorna kämpat för och lyckats åstadkomma ska gå om intet om talibanerna tar över igen.

V i gör ett hopp långt fram i tiden, till sommaren 2021. Talibanerna har inlett en militär offensiv mot den afghanska staten. De lägger under sig den ena provinsen efter den andra. Pentagon, Vita Huset, internationella analytiker – alla hävdar unisont att talibanerna inte kommer att kunna inta huvudstaden Kabul. Den afghanska nationella armén och polisen är alldeles för vältränade och välutrustade. Den felanalysen gjorde också många afghaner och blev mer eller mindre tagna på sängen när talibanerna tågade in i Kabul den 15 augusti.

Oga Wardak trodde inte heller att de skulle kunna ta Kabul och möttes av en

chock när hon kom fram till universitetet som var stängt och tomt. Av plikt känsla tog hon sig till Zantv eftersom man skulle ha ett redaktionsmöte om hur man skulle kunna återuppta verksamheten och börja sända igen efter att den mer eller mindre legat nere i några månader på grund av hotbilden mot stationen:

– Där höll alla tjejerna på att försöka ta sig därifrån. De sade att de var rädda att talibanerna skulle komma, så de försökte ta sig därifrån.

EN SISTA PROTEST. Den 7 september hölls en demonstration i Kabul mot Pakistans inblandning och för kvinnors rättigheter. Den upplöstes med våld av talibanerna. Sedan förbjöds alla demonstrationer tills vidare.

FOTO: EPA/TT

MÖRDADE. Tre journalister vid Enekaas TV i Jalalabad dödades 2 mars.

FOTO: RSF

UPPTRAPPAT VÅLD MOT JOURNALISTER

Den 7 september hölls demonstrationer i flera afghanska städer med krav på respekt för kvinnors rättigheter och kritik mot Pakistan, som anses ligga bakom talibanernas maktövertagande. I Herat i västra Afghanistan dödades två personer och åtta skadades när talibaner öppnade eld. I huvudstaden Kabul sköt talibaner i luften för att skingra demonstranter.

I Kabul har journalister blivit angripna när de bevakat demonstrationer. CPJ, Committee to Protect Journalists, uppgav den 8 september att minst 14 journalister

hade gripits under två dagar och att ett antal av dem hade misshandlats innan de frigavs.

Den nya talibanregeringen, som tillträdde den 7 september, förklarade att demonstrationer tills vidare är förbjudna då de stör "ordningen".

Ravina Shamdasani, talesperson vid FN:s kontor för mänskliga rättigheter, uppmanade den 10 september talibanerna att omedelbart upphöra med våld mot de "som utövar sin rätt till fredliga möten och journalister som bevakar protesterna".

Därefter tog sig Ogai Wardak till förskolan där hon arbetar för att träffa personalen och barnen. Telefonerna gick varma när oroliga föräldrar hörde av sig och bad dem ta hand om barnen tills föräldrarna kunde komma och hämta dem.

– När jag kom hem hörde jag att talibanerna var i Kabul och att president *Ashraf Ghani* hade lämnat Kabul. Det var en mar-dröm för oss alla, berättar Ogai Wardak på en svajig telefonlinje från Qatar.

Hon gömmer sig i hemmet. Men tre dagar efter Kabuls fall beger hon sig till universitetet för att hämta några dokument. Nu är inte universitetet bara igenbommat, utan det är dessutom bevakat av talibaner. De tar hennes telefon och börjar förhöra henne.

– Jag var livrädd när talibanerna stop-pade mig. Jag trodde att jag skulle dö. De kommer att döda mig på gatan. Om de vet att jag är journalist, då dödar de mig på direkten, berättar Ogai Wardak.

En afghansk journalist som har valt att stanna kvar i Kabul och som vill vara anonym av säkerhetsskäl anser att de flesta reportrar inte har något att frukta:

– Talibanerna har inte jagat journalister, åtminstone inte systematiskt, däremot kan det vara vissa enskilda

TALIBANERNA

Taliban betyder student och rörelsen har sitt ursprung i koranskolor i Pakistan där många unga manliga flyktingar från Afghanistan fick sin utbildning. Basen är bland pashtuner, en folkgrupp som finns både i Afghanistan och Pakistan.

Under ledning av mulla Omar inledde talibaner i Kandahar 1994 en militär offensiv. Missnöje med de krigsherrar från mujahedin som kastat in Afghanistan i inbördeskrig efter 1992 gjorde att talibanerna av många hälsades som en garant för lag och ordning. Ett massivt stöd från Pakistan, ekonomiskt och militärt, gjorde att talibanerna 1996 kunde ta in i huvudstaden Kabul och styrde fram till 2001.

Efter att Norra alliansen med stöd av USA intagit Kabul i november 2001 flydde talibanerna från storstäder. Med stöd från Pakistan kunde de sedan fortsätta ett krig som i augusti 2021 ledde till seger.

SAMEXISTENS? Den 17 augusti intervjuas talibanledaren Mawlawi Abdulhaq Hemad i Tolo News av nyhetsankaret Beheshta Arghand. I slutet av augusti flydde hon från Afghanistan. FOTO: YOUTUBE/TOLO NEWS

individer bland talibanerna som själva drivs av hämndbegär och vendettor som har gett sig på vissa journalister.

Han hänvisar till en trepartskommission, bestående av två talibaner med höga befattningar och en medierepresentant som utsetts av talibanerna för att undersöka övergrepp mot journalister. I samband med sitt första möte i kommissionen konstaterades det att det hade förekommit vissa överträdelser:

– Det rörde sig om några fall både i Kabul och provinserna, där talibaner hade slagit sönder kameror och även mishandlat några journalister.

Enligt honom har många journalister börjat tillämpa själv censur och undviker att kritisera talibanregimen. Av självbevarelse-drift undviker man ämnen som mänskliga och medborgerliga rättigheter och lag och ordning. Han tror att talibanrörelsen har ge-

nomgått en stor förändring om man jämför med för 20 år sedan.

Men han ser med oro på att talibanerna ska införa sin tolkning av sharialagar. Det skulle åter innebära en islamisk lagstiftning, som innebär att tjuvar får sina händer avhuggna, äktenskapsbrott straffas med stening till döds och att man kommer att införa offentliga avrättningar, konstaterar journalisten:

– Jag är inte optimistisk när det gäller pressfrihet och yttrandefrihet och många medborgerliga rättigheter av självklara skäl, åtminstone inte på kort sikt.

Förklädd lyckades Zan TV:s grundare och ägare, *Hamid Samar* tillsammans med sin familj ta sig till flygplatsen i Kabul. Han tvingades lämna allting efter sig. Det värsta var att hans laptop med alla viktiga dokument och alla reportage

som TV-stationen gjort under sin knappt treåriga verksamhet blev kvarlämnad hemma. Trots att han förlorat allt och fortfarande är väldigt omtumlad efter flykten som tog honom till USA, är han ändå optimistisk och beredd att kämpa vidare:

– Jag har redan hunnit prata med några av mina före detta anställda och frågat om de vill jobba med mig på den nya Zan TV.

Knappt två veckor efter Kabuls fall lyckades Ogai Wardak ta sig ut ur Kabul tillsammans med några kollegor. Hon har sett så många av sina drömmar krossas på grund av talibanernas maktövertagande. Nu börjar ett nytt liv i Europa.

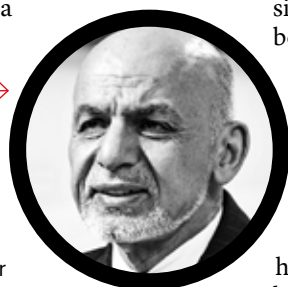
– Jag hoppas att jag inte kommer att vara här i Europa så länge. Men att jag blir medborgare, får studera, ta hit min familj och ha ett hus. Och att jag kan bli en röst för alla afghanska kvinnor. Jag vill bli en röst för Afghanistan i hela världen, säger hon. IIII

ASHRAF GHANI

Den 15 augusti lämnade president *Ashraf Ghani* Kabul och flydde till Uzbekistan. Han har senare fått asyl i Förenade Arabemiraten. I en video den 8 september bad Ghani om ursäkt för sin flykt, som han gjorde för att undvika blodsutgjutelse i huvudstaden. Ghani dementerade att han tog med sig enorma mängder kontanter vid flykten.

Ghani har sett sig som en reformatör och har lång akademisk och politisk erfarenhet. År 2014 blev han president efter ett omstritt val med anklagelser om valfusk. Vid valet 2019 blev han omvald, återigen efter anklagelser om valfusk. Ghanis styre har anklagats för omfattande korruption.

Fotnot: Urban Hamid och Måns Berthas arbetar med en film om Zan TV.

Hans historia blir bok

1982–83 satt *Din Chaudry Sial* i ett okänt fängelse i Pakistan. Han hjälpte sedan Amnesty International att dokumentera fallet, vilket blottlade den pakistanska militärregimens brutalitet. Berättelsen förevisas nu genom en roman av sonen Danish Sial.

TEXT OCH FOTO: JOHAN MIKAELSSON

Din Chaudry Sial föddes 1943 i Jalandhar i Indien, men bodde större delen av barndomen i Chaundra i Pakistan. Det var en omvälvande tid i världen och i regionen Sydasien. Efter andra världskrigets slut skulle nya nationer byggas. Storbritannien drog sig tillbaka och 1947 skedde den historiska "delningen", då Indien och Pakistan gick skilda vägar.

Vi ses en het julidag i lummiga Tessinparken på Östermalm i Stockholm, där Din möter upp tillsammans med dottern *Natalie Sial* och sonen *Danish Sial*. Din har levt drygt 50 av sina 78 år i Sverige, men vi kommer snart in på barndomen, då Din fick ett starkt intresse för att läsa och skriva:

– En kompis fick en fråga av en lärare, men kunde inte svaret. När jag fick frågan och svarade rätt sade läraren till mig att slå min kompis. Men jag vägrade, varför skulle

jag slå honom? Det hade varit fel.

Din blev populär för att han handlat efter eget huvud och vänt sig mot bestraffningskulturen. Idag har Din silverglänsande, yvigt hår och skägg och glimrande ögon. Händelsen i andra klass kom att prägla och definiera Din och etsades fast i själen. Hans personlighet och övertygelser förde honom till den plats han nu befinner sig på.

Som student kunde Din inte bara betrakta orättvisorna som var ett faktum i Pakistan efter militärkuppen 1957 och under general *Ayub Khans* styre. I skolans debattklubb var ämnet vid ett tillfälle om nationens framtid skulle ligga i militärens eller folkets händer.

– Jag valde folket, förklarar Din. Men jag vann inte debatten.

Så småningom relegerades han från sko- ➤

RÄTTVISEPATOS. Redan som ung reagerade Din Chaudry Sial över orättvisor i det militärstyrda Pakistan.

FAMILJ. Danish Sial är glad att pappan Din Chaudry Sials berättelse nu ska ges ut som bok. Dottern Natalie Sial intervjuade sin pappa om hans liv.

ren kunde han inte hålla tyst. Han gjorde ett plakat och gick ut, helt själv, på Röda torget och demonstrerade mot Warszawapakten.

– De sade åt mig att det fanns två alternativ: ”Antingen lämnar du landet, eller så skickar vi dig till Sibirien”, berättar han.

Det skulle bli Sverige nästa. Han hade haft en svensk brevvän och visste att landet var neutralt och att många kunde engelska. Genom den svenska journalisten kunde han få kontakt med svenska myndigheter. Drömmarna om att bli läkare fanns kvar när han i december 1969 kom till Sverige, men gick om intet, då tiden rann ut.

– Det blev inte så. I Sverige blev jag istället den förste pakistaniern att köra tunnelbanetåg, konstaterar han.

Det politiska engagemanget fortsatte under 1970-talet. Han grundade Svenska Pakistankommittén och var in på 1980-talet engagerad i det socialistiska partiet Pakistan Peoples Party, PPP. General *Mohammad Zia ul-Haq* hade tagit makten i Pakistan 1977 och skulle sitta kvar till 1988.

Under en demonstration vid Sergels torg, en hungerstrejk för vännen *Jam Saqi*, fängslad ledare för Pakistans kommunistparti, krävde demonstranterna att Pakistans ambassadör skulle utvisas. Plötsligt såg han *Olof Palme* passera förbi.

– Jag sprang efter honom och ropade: ”Olof Palme!”. Han vände sig och svarade: ”Hej, vad kan jag göra för dig? Du ser ut som en uggle!”, berättar Din.

Visst, på bilder från tidigt 1980-tal påminner Din Chaudry Sial till utseendet åtminstone om Uggleman Helge, spelad av *Bert-Åke Varg* i TV-serien ”Från A till Ö” med *Birgitta Andersson*.

– Han kallade mig ”Ugglemannen”, säger Din och ler. Detta eftersom jag hade stora runda glasögon. Jag kommer aldrig att glömma det.

Olof Palme var inte bara insatt i Pakistan utan även i det specifika fallet. Ett band

lan på grund av sina åsikter, alltså att han ogillade militären.

På den tiden var det mest kommunister som gjorde motstånd och Din hittade till dessa kretsar. Med åren blev det allt farligare att vara dissident i Pakistan. När Din var 21 år blev han efterlyst, tvingades gå under jorden och 1965 smugglades han ur landet, till Sovjetunionen.

I Moskva läste han vid universitetet och fick arbete vid Radio Moskva som radiopratare och spred kommunistisk propaganda. Vid radiostationen fick han kontakt med människor från olika länder, däribland en svensk journalist.

Din insåg att Sovjet var en totalitär stat och när sovjetiska stridsvagnar rullades in i Tjeckoslovakien 1968 för att stoppa Pragvå-

MOHAMMAD ZIA UL-HAQ

General Mohammad Zia ul-Haq tog makten i en kupp 1977 och en islamisering inleddes. Oppositionen i Pakistan förtrycktes hårt under de undantagslagar som generalen införde. Utrikespolitiskt spelade Zia ul-Haq en viktig roll då han tillsammans med USA och Saudiarabien stödde det uppror som 1978 inleddes i Afghanistan mot den Sovjetstödda kommunistregimen. Den 17 augusti 1988 dog Zia ul-Haq och 31 andra personer i en flygplanskrasch, som anses ha varit ett attentat.

knöts. Din hade tidigare gått med bakom Palme i demonstrationerna i Stockholm mot Vietnamkriget, som ledde till att USA tillfälligt frös de diplomatiska kontakterna.

december 1982 skulle en syster till Dins fru *Abida Sial* gifta sig i Pakistan. Din beviljades en månads turistvisum och bestämde sig för att resa men hålla låg profil.

Första veckan gick allt bra. Men en dag knackade en civil polis på dörren och började ställa frågor. Efter en stund kom ytterligare två poliser in och ställde sig på varsin sida om Din. Utanför väntade 20 män i uniformer.

– Jag blev haffad. Någon hade tjallat. Sedan visade de foton på mig från demonstrationer i Sverige. De hade spionerat på mig, konstaterar Din Chaudry Sial.

Din fördes till polisstationen i Multan och sattes i häktet. Han fick tag på ett pappersark och började skriva ett brev till Olof

Palme som han kunde lämna till sin fru, när hon fick besöka Din i häktet dagen efter.

Abida Sial kontaktade svenska ambassaden i huvudstaden Islamabad, där andre-

PPP

Pakistan Peoples Party, Pakistans folkparti, grundades 1967. *Zulfikar Ali Bhutto* blev partiets ledare och var president 1971-1973 och sedan premiärminister till 1977. Han fängslades vid Mohammad Zia ul-Haqs kupp 1977. Bhutto anklagades för ett mord på en politisk motståndare 1974, vilket han förnekade. Han avrättades 1979. Dottern, *Benazir Bhutto*, blev ledare för PPP och var premiärminister 1988-1990 och 1993-1996. Efter nästan tio år utomlands återvände Benazir Bhutto hem men mördades i ett attentat 2007.

PPP leds nu av Bilawal Bhutto Zardari, son till Benazir Bhutto och Pakistans tidigare president Asif Ali Zardari. Vid valet 2018 fick partiet drygt 13 procent av rösterna.

MARS 1983. Din Chaudry Sials fall väckte uppmärksamhet i svenska medier.

sekreteraren *Christina Palm* satte sig in i omständigheterna och började arbeta för Dins frigivning. Christina Palm var sedan med vid den snabba ”rättegång” där Din anklagades för antistatlig verksamhet under de militära undantagslagarna. Därmed framtogs han alla mänskliga rättigheter och kunde utsättas för valfri förhörsteknik och behandling, på obestämd tid.

Abida Sial reste hem till Sverige med dottern *Alia* (storasyster till Natalie och Danish) men utan sin man. Samtidigt fördes Din till ökända Shahi Qila (Lahore Fort), i Lahore.

LAHORE FORT

Denna magnifika byggnad blev klar 1580 och finns på Unescos lista över världsarv. Under *Mohammad Zia ul-Haq*s tid vid makten sattes fångar i fängelsehålor i fortet.

FOTO: WIKIPEDIA/ROHAAN BHATTI

– Det var känt som ett tortyrfängelse. Man kom in men inte ut därifrån, förklarar Din.

Vakter i fängelset välkomnade honom med några timmars ”uppmjukning”. Den råa misshandeln var bara början. Din fick utstå daglig fysisk och psykisk tortyr. Förhållandena var usla. Det serverades enbart salt soppa och stanken i fängelset gjorde att Dins luktsinne förstördes.

Medfångar knäcktes psykiskt eller bröts ned fysiskt. En mor till en av Dins vänner som också satt i fängelset kände inte igen sin son när hon fick identifiera hans döda kropp.

I Sverige fick Dins fru Abida Sial träffa justitieministern *Lennart Bodström* och kabinettsekreteraren *Pierre Schori* på UD. Olof Palme besvarade Dins brev och bedyrade Sveriges engagemang och avslutade med en förhoppning om att UD:s och ambassadens arbete skulle leda till en snar frigivning. Svenska medier gav också fallet uppmärksamhet.

Det skulle bli totalt 82 dagar i fångenskap, men tack vare enträget arbete av ambassaden och outtröttligt engagemang från släkt och vänner fick Din sin frihet åter. Celldörren låstes upp, vakter kom in, satte handfängsel och förde utan ett ord ut Din till ett militärfordon. De körde i timmar och kom till flygplatsen. Inne i avgångshallen

blev Din av med bojorna och förstod att han skulle få åka hem till Sverige. Han fick en stämpel i passet och satt snart i en flygplansstol, på väg hem.

– Jag var mycket glad att träffa min fru och dotter och blev mottagen av journalister. Sedan kom nya problem. Jag kunde inte sova. Så fort jag blundade såg jag allt jag hade gått igenom, säger han.

Därför höll han ögonen öppna. Han fick sömnmedicin, men det tog tid att hantera den posttraumatiska stressen.

En händelse som ser ut som en tanke är att FN året efter, 1984, antog ”Konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning”. Men någon ursäkt eller förklaring från Pakistan har aldrig kommit.

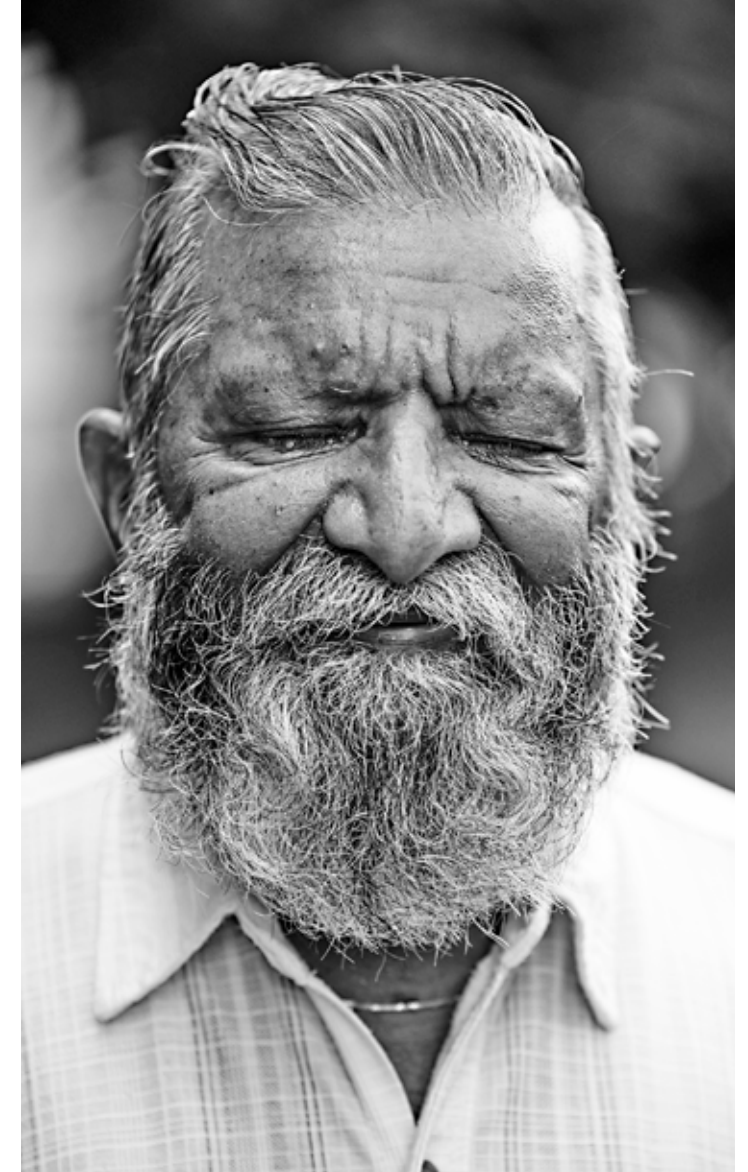
– Vi har inte riktigt vetat vad pappa gått igenom. Det var först när vi började prata mer om det för några år sedan och han började berätta som vi förstod, förklarar dottern Natalie Sial.

Hon intervjuade Din under 2017 och spelade in samtalen, som sonen Danish sedan transkriberade 2019. De hade vetat att pappa Din haft ont i fötterna, men inte att det hängde ihop med att han hade torterats. De minns att han varit mån om barnens fötter och att de skulle ha bra skor. De visste att han inte hade något luktsinne, men inte varför.

När det sjönk in vad pappa Din fått utstå började Natalie gråta. Amnestyrapporten från 1983, baserad på Dins uppgifter till Amnesty Internationals medarbetare om fängelsetiden, har hon låtit bli att läsa.

Danish Sial har alltid varit säker på att deras fars historia en dag skulle bli en bok och han tror att den kan beröra många.

– Dels är pappas berättelse unik, den innehåller ett gripande människoöde, världspolitik, Sovjettiden och hur han hamnade i Sverige, säger Danish Sial. Men också för att en av fyra i Sverige är födda i ett annat land. Många berättelser förblir

FORTSATT KAMP. Din Chaudry Sial har inte glömt sitt gamla hemland och ger stöd till flickskolor i Pakistan.

oberättade. Det har inte bara varit guld och gröna skogar att komma hit. Det var en tuff period att etablera sig i Sverige.

Nu är förlagsavtal skrivet och boken ska ges ut under 2022.

Din Chaudry Sial hjälper sin gamla hemtrakt i Pakistan genom stöd till flickskolor som drivs av kvinnlig personal. Han har också översatt väl vald litteratur till urdu – ”Hur man botar en fanatiker” av Amos Oz och *Astrid Lindgren*s böcker om Pippi Långstrump, som han presenterade i Pakistan i början av 2000-talet i samarbete med svenska ambassaden.

– Pippi var flicka, hon var stark och hon stod upp för de svagare, säger han. ■■■

KRITIK MOT RYSSLAND I STRASBOURG

RYSSLAND. Den 15 juli 2009 försvann den ryska människorättsaktivisten **Natalja Estemirova** från sitt hem i Tjetjeniens huvudstad Groznyj. Hon återfanns senare mördad. Ingen har gripits för mordet som väckte stor internationell uppmärksamhet. Aktivister har anklagat tjetjenska myndigheter under ledning av president **Ramzan Kadyrov** för inblandning i kidnappningen och mordet.

Natalja Estemirova

Den 31 augusti kom Europadomstolen i Strasbourg med sitt utslag om Natalja Estemirovas död. Domstolen har inte funnit bevis för statlig inblandning i mordet men Ryssland har misslyckats med att genomföra en ordentlig utredning av mordet. **||||**

XULHAZ MÖRDARE DÖMDA TILL DÖDEN

BANGLADESH. Den 31 augusti dömdes sex medlemmar i Ansar al-Islam, en förbjuden islamistgrupp, till döden, medan två åtalade frikändes. Åtalet gällde de uppmärksammade mordet på **Xulhaz Mannan** och **Mahbub Rabb**.

Xulhaz Mannan

by Tonoy den 25 april 2016 då de båda männen hackades till döds i en lägenhet i huvudstaden Dhaka. Fyra av de sex dömda dömdes i sin frånvaro och försvaret meddelade att domarna ska överklagas. Det är första gången en domstol i Bangladesh kommer med en fällande dom som rör våld mot hbtqi-aktivister.

Xulhaz Mannan var redaktör för Roopban, det första gaymagasinet i Bangladesh. Amnesty har länge arbetat för att de ansvariga för mordet på honom ska ställas inför rätta. **||||**

HÅRDA STRAFF. Den belarusiska oppositionspolitikern **Maria Kalesnikava** (till höger) dömdes den 6 september till elva års fängelse medan **Maxim Znak** fick tio års fängelse.

FOTO: RAMIL NASIBULIN/BELTA/TT

Civilsamhället

DEN AUKTORITÄRA regimen i Belarus har de senaste veckorna tvingat en lång rad icke-statliga organisationer att avsluta sina verksamheter.

President **Alexsandr Lukasjenkos** regim har på senare tid agerat ännu hårdare mot personer och organisationer som anses utgöra ett hot. De grupper som nu har drabbats anklagas för att vara styrda från utlandet och driva på en destabilisering av landet.

Fram till mitten av augusti uppges fler än 60 organisationer inom det civila samhället ha fått sin verksamhet stängd. Det gäller människorättsorganisationer, men även grupper som arbetar för kvinnors rättigheter, för personer med funktionsnedsättningar och hivpositiva.

Åtgärderna kommer efter de stora tillslag som genomför-

des mot oberoende medier och demokratiaktivister förra året, i samband med de massdemonstrationer som bröt ut efter att **Alexsandr Lukasjenko** hade utropats som segrare i presidentvalet i augusti 2020, ett val som anses ha varit riggat.

Den kampanj som nu förs mot icke-statliga organisationer riskerar att få stora konsekvenser för många i landet.

– Det finns knappt några grupper kvar i Belarus som kan bidra med stöd till de människor som är i behov av det. Risken är att det inte kommer att finnas några grupper kvar i Belarus som kan skydda eller försvara människors rättigheter, säger **Heather McGill**, utredare på Amnesty International, till IPS.

Många organisationer har utsatts för plötsliga polisrazzior

under hårt tryck

medan en del anställda har gripits eller utsatts för trakasserier. Samtidigt har organisationer blivit påtvingade byråkratiska krav som anses omöjliga att uppfylla – med syftet att tvinga grupperna att upphöra med sina verksamheter.

President **Alexsandr Lukasjenko** har suttit vid makten sedan 1994 och brukar beskrivas som "Europas sista diktator". Under hela hans styre har regimen kritiserats hårt för människorättsbrott och förtryck mot oliktankande. Samtidigt menar många som bevakar landet att de attacker som nu utförs mot civilsamhället, och repressionen mot alla som anses stå oppositionen nära, har förvärrats betydligt.

Enligt **Rachel Denber**, biträdande chef för Human Rights Watchs avdelning för Europa,

hade det civila samhället i Belarus, trots de många åren av auktoritär styre, lyckats växa sig ganska starkt.

– De razzior, gripanden och åtgärder för att stänga ned medborgarorganisationers verksamhet som genomförts de senaste månaderna saknar motstycke i regionen, säger **Rachel Denber** till IPS.

Det tilltagande förtrycket har tvingat många belarusier att lämna landet. En av dem är **Alexei**, som egentligen heter något annat. Han lyckades ta sig till Väst Europa genom att först ta sig över gränsen till Ryssland och berättar för IPS att situationen i landet under det senaste året har blivit "fruktansvärd", i synnerhet i huvudstaden Minsk.

– Rädslan finns överallt, säger han.

ED HOLT
IPS/Bratislava

TYSKLAND BER OM URSÄKT FÖR FOLKMORD I NAMIBIA

NAMIBIA/TYSKLAND. Den 28 maj kom Tysklands utrikesminister **Heiko Maas** med en ursäkt till folkgrupperna herero och nama i Namibia och Tyskland medger för första gången att landets kolonialtrupper gjorde sig skyldiga till folkmord.

Namibia var 1904 en tysk koloni under namnet Tyska Sydvästafrika och efter ett uppror mot kolonialmakten slog den tyska armén tillbaka. Under de följande åren dödades tiotusentals personer och Tyskland medger nu att detta skapade ett oändligt lidande. Heiko Maas hoppas att ursäkten och ekonomisk kompensation i form av en fond på över en miljard euro för utvecklingsprojekt i Namibia ska kunna leda till försoning.

Uppgörelsen kom efter fem års förhandlingar mellan regeringarna i Tyskland och Namibia. Regeringen i Namibia välkomnade det tyska steget men lokala ledare var kritiska.

Hereroledaren **Vekuü Rukoro** har vid domstolar i USA försökt väcka åtal mot Tyskland med krav på kompensation. Han sade att det tyska beskedet inte räcker till för att kompensera den "oåterkalleliga skada" som folket i Namibia har drabbats av på grund av koloniserarens agerande.

– Regeringen har sålt ut oss, sade han till nyhetsbyrån Reuters. **||||**

ANSVARIGA. Generallöjtnant **Lothar von Trotha** var befälhavare för de tyska soldaterna i Tyska Sydvästafrika och ansvarig för folkmordet. Här är han i Keetmanshoop under upproret 1904.

Ögonblicksbilder från Hongkong

HONGKONG RIP
Simona Mohamsson
Silc förlag

SIMONA MOHAMSSONS bok är som ett slag i magen, där rösterna från Hongkong ger ögonblicksbilder av vad som händer i staden. Som läsare känner man nästan den bittra smaken av tårgas i munnen. Boken är rättfram och lättläst och rekommenderas till alla som är intresserade av den katastrofala utvecklingen i Hongkong vad gäller mänskliga rättigheter och demokrati.

Den största delen utgörs av intervjuer med demokratiaktivister, både i och utanför Hongkong, men där finns också ett intressant kapitel om den svenske förläggaren **Gui Minhai**. Där intervjuas Kinakännaren **Magnus Fiskesjö**, tidigare kulturattaché vid svenska ambassaden i Peking, som även känner Gui Minhai personligen. Gui Minhai var verksam i Hongkong men bortfördes i oktober 2015 under en semester i Thailand och är fängslad i Kina.

Boken är upplagd som en tidslinje och börjar med tankar om framtiden, år 2047, då det kommer att vara 50 år sedan Storbritannien överlämnade Hongkong till Kina och betar sig sedan bakåt i tiden till 2014 års paraplyrörelse och överlämnandet 1997.

Möjligen kan jag sakna mer av en röd tråd i boken, den känns snarare som en serie artiklar, å andra sidan går det utmärkt att dyka in i den och läsa kapitlen fristående. Jag efterlyser även mer språkgranskning, här och där känns översättningarna av intervjuerna "svengelska" och saknar flyt. Som helhet ger boken dock en bra bild av vad som händer i Hongkong, och hur de som bor där känner när de ser drömmar om demokrati gå upp i rök.

MAJA ÅBERG

FOTO: STEFAN JERREVÅNG/TT

DEBUTBOK. Seher Yilmaz var tidigare ordförande för Rättviseförmedlingen. Nu arbetar hon som organisationsutvecklare med fokus på jämlikhetsfrågor.

Övertygande lektion

VAD JAG PRATAR OM NÄR JAG PRATAR OM RASISM
Seher Yilmaz
Natur&Kultur

I SIN DEBUTBOK "Vad jag pratar om när jag pratar om rasism" vill **Seher Yilmaz** sätta ord på hur rasismen tar sig uttryck i Sverige. I bokens förord förklarar hon hur hon hittills fått söka sig till litteratur och forskning från andra länder för att finna språket som förklarar hennes egna erfarenheter av rasism. Med sin bok hjälper Yilmaz oss att få syn på rasismen i en svensk kontext och förklarar dess mekanismer.

Boken är uppdelad i fyra övergripande kapitel; kamperna, debatterna, erfarenheterna och framtiden och på ett

tålmodigt, rakt och pedagogiskt vis lotsar Yilmaz läsaren genom respektive del.

Den första handlar om språk, rasism, klass och jämställdhet. Här redogör Yilmaz för utgångspunkterna för det samtal hon vill föra. Särskild vikt lägger hon vid att fastställa att rasism är en struktur som upprätthålls av diskriminering och makt.

Den andra handlar om identitetspolitik, meritokrati och välvilja; diskurser som på olika sätt påverkar hur vi kan och inte kan tala om rasism i Sverige idag. Yilmaz reder noggrant ut begreppen för läsaren. Särskilt upplysande är delen om identitetspolitik. Ett begrepp som Yilmaz menar har fått sitt eget liv i samhällsdebatten.

I den tredje delen lyfter

Yilmaz fram sina egna erfarenheter. Hon talar om internalisering och om den ensamhet hon ofta känt då det inte funnits vare sig något språk eller någon att riktigt språka med, för att begripliggöra och verifiera de egna upplevelserna av rasism.

Den sista delen handlar om framtiden och Yilmaz ställer sig frågan vad vi nu, med vetenskapen om hur rasismen verkar, ska göra för att utrota den. Här betonar hon återigen att vi måste ta oss bort från fokuset på individen. Inspirerande samtal, workshops och utbildning är inte tillräckliga verktyg för systemförändring, menar Yilmaz.

Att läsa "Vad jag pratar om när jag pratar om rasism" känns litegrann som att få en present eller kanske en smällkaramell. Boken är ganska tunn och omslaget pryds av ränder i pastellfärger. Men insidan rymmer sprängstoff. Ämnet är allvarligt och ibland svårt men Yilmaz gör det lättillgängligt och tydligt. Hon nystar ordentligt i varje begrepp, diskuterar färdigt, visar vägar framåt och sätter punkt.

Trots de relativt få sidorna rymmer den en slags grundkurs i samhällsvetenskap i boken. Att Yilmaz så generöst delar med sig av sina egna erfarenheter gör att texten flyttar sig närmre in på läsaren. För, trots att hon hela tiden leder tillbaka till det system som rasismen är, lyckas Yilmaz också med konststycket att inte lämna individen helt utan ansvar. Hon pekar istället på vilken sorts ansvar hon vill se. Och hon pekar med hela handen.

SANNA BLOMGREN

MANNEN SOM PUTIN FRUKTAR

PUTINS VÄRSTA FIENDE - ALEKSEJ NAVALNYJ OCH HANS ANHÄNGARE
Kalle Kniivilä
Atlas

Vladimir kalsongförgiftaren. Så kommer **Vladimir Putin** att gå till historien enligt **Aleksej Navalnyj**. Uttalandet, som syftar på mordförsöket på Navalnyj i augusti 2020 då hans kalsonger förgiftats med nervgiftet novitjok, kommer från hans tal i Moskvas stadsdomstol den 2 februari 2021, där han ställts inför rätta för att ha brutit mot reglerna för sitt villkorliga straff. Talet är citerat i sin helhet i **Kalle Kniiviläs** bok "Putins värsta fiende - Aleksej Navalnyj och hans anhängare".

Tre år tidigare hade Navalnyj aviserat att han tänkte ställa upp i presidentvalet 2018 och han var på väg att upprätta kampanjstaber runt om i landet. Men det sågs inte med blida ögon. På många ställen utsattes medarbetarna för sabotage. De fick sina bildäck sönderskurna, lägenhetsdörrar igenlimmade och möten inställda med påstådda bombhot. Slutligen hindrades Navalnyj från att ställa upp i valet, Putin ville inte ha någon konkurrens. Men den organisation Navalnyj byggt upp fortsatte att fungera och arbetade bland annat med att avslöja omfattande korruption och vara en ständig nagel i ögat på Putin.

Boken är välskriven och med ett bra flyt. Den bygger dels på författaren Kalle Kniiviläs egna intervjuer med flera personer som var närvarande kring förgiftningen, dels på många andra källor och är en fascinerande och skrämmande beskrivning av hur Vladimir Putin genom den ryska säkerhetstjänsten gör allt för att försöka röja en man som vägrar låta sig skrämmas och tystas ur vägen.

Aleksej Navalnyj har anklagats för att vara nationalist och främlingsfientlig och Kniivilä tar upp detta. Bilden är inte helt tydligt men Navalnyjs program idag är att han vill att Ryssland ska vara ett land med fungerande demokrati och ett oberoende rättsväsende. Kniivilä tar också upp Amnestys märkliga agerande då organisationen, efter att direkt då Navalnyj greps i januari 2021 utsåg honom till samvetsfånge för att sedan i februari ta bort denna status, något som smutskastningskampanjen mot honom inte var sen att utnyttja.

Författaren och journalisten Kalle Kniivilä har god Rysslands-kännedom då han tidigare varit korrespondent i Moskva och pressråd på svenska ambassaden där och har gett ut flera böcker om Ryssland och grannländerna. Denna bok är ett viktigt bidrag till att förstå hur maktens herrar, eller snarare herre, i Ryssland kan vara så rädda för en man att de gör allt för att tysta honom.

ANDREA BODEKULL

Aleksej Navalnyj grips i Moskva 2017.

FOTO: EVGENY FELDMAN/WIKIMEDIA

Vittnesmål inifrån
fängelser i Iran

VIT TORTYR

Narges Mohammadi
Översättning: **Reza Talebi**
Mafan förlag

NARGES MOHAMMADI är en iransk människorättsaktivist som har tillbringat många år i fängelse. Hon arbetar också aktivt mot dödsstraffet i Iran. År 2011 tilldelades hon svenska regeringens Per Anger-pris.

I "Vit tortyr" ger Narges Mohammadi röst åt kvinnors erfarenheter av fängelser och häkten i Iran. Narges Mohammadi frigavs själv i oktober 2020 men i slutet av maj 2021 dömdes hon till 30 månaders fängelse och 80 piskrapp för bland annat "propaganda mot systemet".

I "Vit tortyr" har hon intervjuat 13 kvinnliga politiska fångar om förhållandena i häkten och fängelser. Hon berättar även vad hon själv varit med om. Kvinnorna kommer från olika delar av samhället, tillhör olika religiösa åskådningar, har olika politiska och ideologiska uppfattningar men har det gemensamt att de fängslats just för sin uppfattning.

Det är skakande berättelser om förtryck och förnedring, utstuderade trakasserier, fysisk och psykisk tortyr, hot mot familjen och barnen att även de ska fängslas och utsättas för tortyr. Men det är också berättelser om hur de trots allt inte låter sig knäckas utan fortsätter att drömma och tro att det finns en bättre framtid.

De fjorton kvinnornas berättelser är viktiga och därför är det tråkigt att förlaget inte satsat mer på översättningen och granskningen av boken. Den är tyvärr mycket bristfällig med bland annat syftningsfel, särskrivningar och ibland helt obegripliga stycken.

ANDREA BODEKULL

Stark film om kvinnor i El Salvador

FÄNGSLAD. Teodora del Carmen Vásquez dömdes till 30 års fängelse för mord.

FOTO: FOLKETS BIO

THE SEVENTEEN (FLY SO FAR)

Regi: **Celina Escher**
Längd: **90 min**
Land: **Sverige/El Salvador**

I DOKUMENTÄREN "The Seventeen" (Fly So Far), regisserad av **Celina Escher**, får vi följa **Teodora del Carmen Vásquez**. När vi möter Teodora är hon 34 år gammal och sitter i kvinnofängelset Ilopango öster om El Salvadors huvudstad San Salvador. Hon är dömd till 30 års fängelse för mord på sin dödfödda dotter. En dotter som hon i allra högsta grad såg fram emot att få träffa.

Teodoras historia är inte

den enda av sitt slag. I fängelset i Ilopango lär Teodora känna 16 andra kvinnor som också dömts till långa fängelsestraff för mord till följd av missfall eller dödfödsel. Tillsammans kommer de att kallas för "Las 17" ("de 17") och flera feministiska organisationer och människorättsorganisationer i El Salvador och i världen engagerar sig i deras öde, däribland Amnesty International.

Escher dokumenterar på ett intimt men samtidigt respektfullt sätt Teodoras historia i sin film. Hon låter både Teodora och de andra kvinnorna i "Las 17" få plats på filmduken. Samtidigt skildrar hon den

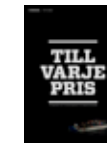
gräsrotsorganisering som pågår utanför fängelset och lyfter fram den feministiska rörelsen i El Salvador.

En annan viktig aspekt som lyfts i filmen är hur totalförbudet mot abort särskilt drabbar kvinnor i marginaliserade grupper i samhället. De som har råd kan komma runt förbudet genom att betala för en olaglig men säker abort på en privatklinik eller resa utomlands för att göra en laglig abort. De som inte har den möjligheten tvingas antingen att fullfölja graviditeten även om den är ett resultat av en våldtäkt eller hotar livet eller hälsan. I ett land som El Salvador, där man dessutom riskerar att dömas till fängelse för missfall, går det också att anta att kvinnor undviker att söka vård om de får komplikationer under graviditeten.

Eschers dokumentär är lika delar upprörande som inspirerande. De personliga berättelserna i filmen är tunga men ack så viktiga att lyssna på. De väcker sorg och ilska över det våld som flickor och kvinnor utsätts för och de rättigheter som de berövas. Men filmen väcker också hopp om att det går att påverka och förändra. Teodora släpps ju, tack vare ett enträget kampanjarbete på både nationell och internationell nivå, fri. En seger är vunnen, men kampen för rätten till abort är inte över. Se filmen om du behöver elda under din vrede och samla ny inspiration för att orka fortsätta kämpa!

SANNA BLOMGREN

ENGAGERANDE REPORTAGEBOK

TILL VARJE PRIS – EUROPA
UTIFRÅN

Anna Roxvall och Johan Persson
Myteri förlag

"VI ÄR PÅ STRANDEN. De håller på att pumpa upp gummibåtarna. Jag tror att vi kommer att korsa havet i natt". Det säger 27-åriga **Lam Magok** från Sydsudan i telefon till **Anna Roxvall**. De hade träffats fyra månader tidigare i Libyen. Nu stod Lam Magok på Medelhavets strand i Libyen med siktet inställt på Europa.

Han är en av de personer som vi får följa i reportageboken "Till varje pris – Europa utifrån". Anna Roxvall och **Johan Persson** berättar om människor som från Afrika söker sig till Europa och den migrationspolitik EU bedriver. Det är en omfattande, välskriven och engagerande reportagebok. Författarnas fokus är på individerna, samtidigt som de beskriver EU:s i delar helt morallösa migrationspolitik.

Roxvall och Persson har träffat människor i Niger, landet som på ett sätt är porten mot Europa. Chefen för EU-projektet EUCAP SAHEL i Niamey intervjuas, liksom researrangörer och människor på väg mot Europa i Agadez, den sista utposten innan Sahara som man tat sig igenom på vägen mot Libyen, på vägen mot Europa.

Författarna har också varit i Libyen. I interneringscentret i Tajoura möter de Lam Magok från Sydsudan för första gången. Han greps på havet av den libyska kustbevakningen och hade vid mötet med Roxvall och Persson suttit inlåst i ett år och fyra månader.

De åker ut med räddningsfartyget Ocean Viking. De intervjuar EU:s kommissionär **Ylva Johansson** som bland annat talar om affärsmodellen för flyktingsmugglare. De knyter ihop möten med människor på väg till Europa, eller med drömmen att ta sig till Europa, med politik.

Och så står vi här. I ett Fästning Europa. För det är det. Det finns så ytterst få säkra och legala vägar trots att det är precis det som behövs. Det finns ingen ambition att skapa några.

Människor drunknar på Medelhavet och människor i sjöodugliga båtar på väg från Libyen till Europa tas upp av libyska kustbevakningen som EU samarbetar med. Människor förs tillbaka till frihetsberövanden, hot och misshandel, tortyr och omänsklig behandling, våldtäkter och tvångsarbete. Faktiskt med EU:s goda minne.

MADELAINE SEIDLITZ

Fotnot: Reportaget "Hägring: Europa – vi rapporterar från EU:s utlokaliserade gränskontroll i Niger och Libyen" av Anna Roxvall och Johan Persson publicerades i nummer 3/2019.

Johan Persson och Anna Roxvall i Niger.

FOTO: MYTERI FÖRLAG

100 år i Sverige

**FOLK I RÖRELSE:
VÅR DEMOKRATIS HISTORIA**

Kjell Östberg
Ordfront

I ÅR FIRAR den allmänna (näja, i alla fall nästan) rösträtten i Sverige 100 år och i boken "Folk i rörelse: vår demokratiska historia" redogör historieforskaren **Kjell Östberg** för demokratins framväxt och utveckling i Sverige. Med fokus på folkrörelserna och gräsrotterna rör vi oss från arbetarrörelsens, nykterhetsrörelsens och fackföreningarnas framväxt över första och andra världskriget, efterkrigstiden, idrottsrörelsen, kvinnorrörelsen, det radikala 1968 och fram till dagens sociala rörelser såsom Fridays for Future och Black Lives Matter.

Att återge dryga hundra år på knappa 350 sidor är sannerligen en bedrift och trots att mycket fakta ska rymmas på få sidor blir boken aldrig tråkig eller stölpig. Att Östberg dessutom lyfter fram både sin pappas, sin egen och sin dotters kalenderanteckningar vid väl valda tillfällen ger extra liv i berättandet.

Östberg har skrivit en detaljrik bok som lämnar mig med starka känslor av ödmjukhet och tacksamhet för dem som har gått före. Listan på rörelser och skeenden som format vårt samhälle och gett oss de rättigheter vi har idag är lång. Det har strejkats och demonstrerats och såväl kårhus, almar som socialstyrelsen har ockuperats. I tider då demokratin inte känns som en självklarhet kanske det kan fungera som en viktig påminnelse.

Östberg avslutar också boken med att peka på just vikten av demokrati för att klara dagens samhällsliga utmaningar, såsom klimatförändringar och ökade sociala och ekonomiska samhällsklyftor. Men han lyfter också frågan om vilken slags demokrati som behövs för att lyckas.

SANNA BLOMGREN

FLYGANFALL. Presidentpalatset La Moneda brinner den 11 september 1973 efter ett flyganfall.

FOTO: BIBLIOTECA DEL CONGRESO NACIONAL/WIKIMEDIA

En hyllning till de döda och försvunna

NI, DE DÖDA OCH FÖRSVUNNA

Ann-Marie Ljungberg
Bokförlaget Korpenr

DEN 11 SEPTEMBER är ett datum som nog de flesta förknippar med terrorattacken mot Twin Towers i New York för 20 år sedan. Många minns kanske också att det var den dagen 2003 som Sveriges dåvarande utrikesminister **Anna Lindh** dog.

Men för väldigt många kommer datumet att alltid vara förknippat med kuppen i Chile då general **Augusto Pinochet** 1973 tog makten vid en blodig militärkupp och den folkvalde presidenten **Salvador Allende** valde att ta sitt liv när presidentpalatset La Moneda i Santiago bombades. Nationalstadion förvandlades till ett fångläger och klappjakten på oliktankande inleddes. Åren som följde präglades av förföljelse och fängslade av oppositionella och tusentals påtvingade försvinnanden. Många mördades också, minns de fasansfulla berättelserna om hur fångarna flögs ut över Stilla havet och sedan levande slängdes i havet.

I romanen "Ni, de döda och försvunna" skildrar **Ann-Marie**

Ljungberg spelet bakom kulisserna som ledde fram till kuppen och USA:s inblandning. Hon gör det dels genom kortare texter med fakta, dels genom historier med namngivna personer. Helt uppenbart har Ljungberg gjort mycket research inför skrivandet.

Men jag blir inte helt övertygad om greppet då det i en del fall rör sig om personer som är kända och där man vet vad som hände men i andra fall är det inte helt klart om de som nämns faktiskt har varit existerande personer eller om berättelserna är baserade på andra personers öden. Det gör att jag hela tiden stannar upp i läsningen och undrar just detta.

Men jag kan inte undgå att hjärtat hoppar till när en god vän till mig nämns; advokaten **José "Pepe" Zalaquett** (1942-2020). Han fängslades och tvingades i exil 1975 och blev ordförande i Amnesty's internationella styrelse 1979-1982 och senare vice generalsekreterare.

Men trots mina invändningar ser jag boken som en hyllning till alla dem som dog och försvann och att ge dem en röst nästan 50 år senare är mycket lovligt.

ANDREA BODEKULL

SAGT & GJORT

"Systematisk rasism"

Ralph Northam, demokratisk guvernör i Virginia, benådade den 31 augusti "Martinsville 7", sju svarta män som 1951 avrättades, anklagade för våldtäkt på en vit kvinna. Northam tog inte ställning till skuldfrågan men konstaterade att de avrättade männen inte hade fått en korrekt rättegång på grund av den systematiska rasismen i delstaten.

"Religionsfriheten hotas"

Ett lagförslag i Italien om att diskriminering av hbtq-personer ska kunna straffas som hatbrott har skapat en diplomatisk kris mellan Vatikanstaten och Italien. Ärkebiskop **Paul Richard Gallagher**, som i praktiken är Vatikanens utrikesminister, skickade i juni en formell not till Italiens ambassadör i Vatikanstaten och varnade för att religionsfriheten i Italien är hotad.

"Stopp för dragqueens"

Bland en del högerextremister i Europa och USA hälsades talibanernas intåg i Afghanistans huvudstad Kabul som en seger. SvD citerar **Alexander Markovics**, aktivist inom den identitära rörelsen i Österrike, som gladdes åt att talibanernas seger "är ett förödande nederlag för globalismen" och att det nu blir stopp i Afghanistan för "homoparader, dragqueens och människorättsideologier".

"Fuck cheer"

14-åriga **Brandi Levy** blev arg när hon inte blev uttagen till cheerleadinglaget på Mahanoy School och på Snapchat lade hon ut en selfie med sig själv och en kompis som gjorde fingret och skrev "FUCK SCHOOL. FUCK CHEER" med mera. Lagets tränare uppskattade inte kritiken och skolan stängde av Brandi Levy från träning under ett år. Efter fyra års juridiska turer konstaterade USA:s högsta domstol i juni med åtta röster mot en att Brandi Levy hade rätt att kritisera petningen från laget utan att riskera straff, även om HD ansåg att språket var vulgärt. Den nu 18-åriga Brandi Levy gladdes åt att även en frustrerad 14-åring omfattas av yttrandefriheten i USA.

GLÄDJE. I Köpenhamn hölls den avslutande paraden under årets World Pride.

FOTO: KAISA CENTRE

EFTERLÄNGTAT WORLD PRIDE

MALMÖ OCH Köpenhamn gjorde 2016 en gemensam ansökan för att hålla i World Pride. Fem år senare stod städerna som värdar. Pandemins påverkan på hbtqia+ - rörelsen gjorde festivalen 10-22 augusti extra uppskattad.

– Att planera World Pride har varit fantastiskt men otroligt utmanande för att vi har hamnat i pandemin, säger **Anna Tenfält**, projektledare för World Pride. När jag kom in i bilden var det ingen som trodde att pandemin skulle pågå så här länge.

– Även om vi är jätteglada över att vi hade över 3 000 personer på invigningsparaden så är det ändå en försvinnande liten del om man jämför med vad vi hade räknat med. Det är däremot väldigt många av våra fysiska evenemang som är fullbokade och det är jättekul, konstaterar hon.

20-åriga **Frida Nilsson** har tagit sig till Folkets Park i Malmö som är platsen för årets World Pride Park.

– Det var jättekul under invig-

ningsparaden att se att så många bryr sig om Pride och vill vara en del av det, säger hon. Alla var så glada, öppna och kärleksfulla. Jag blev helt gråtfärdig av all musik och allt som det pratades om.

För personer som inte kommit ut än eller som har svårt att bli accepterade kom World Pride i rättan tid, anser Frida Nilsson:

– Jag tror att det är väldigt viktigt att de ser att det finns folk som är som de själva. Därför är det så bra att Pride-communityt finns. Det finns alltid någon som bryr sig så jag tror att World Pride i dessa tider betyder jättemycket.

I Köpenhamn berättar **Kaya Larsen**, som kom ut som asexuell förra året att corona inte har påverkat henne själv negativt:

– Även om man inte kunnat träffas fysiskt på samma sätt har vi inom hbtqia+ - rörelsen fortfarande kunnat vara aktiva på internet och mötas där. Att vara hemma så mycket har satt igång tankarna och jag vet att många under isoleringen lyckats hitta sig själva och sin läggning.

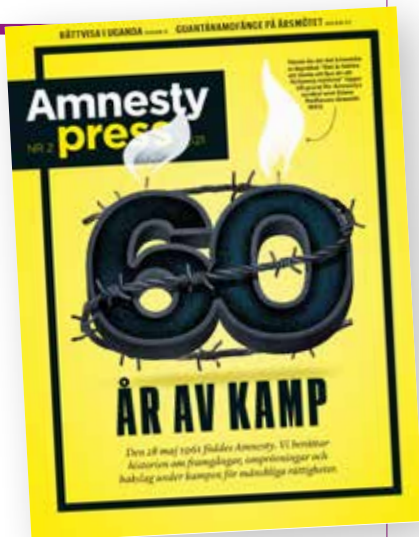
Kajsa Centre

MANNEN PÅ BILDEN

PÅ SIDAN 31 i Amnesty Press nr 2 finns ett foto från "Å vilken härlig fred!". Jag tror att den oidentifierade mannen kan vara Lars Lind.

ANN-GERD NYBERG

INNEHÅLLSRIKT NUMMER

STORT TACK för ett så innehållsrikt nummer av Amnesty Press (nummer 2). Lärorikt och uppförande, med tankar både bakåt och framåt i tiden. Kändes också som en viss nystart...

Med vänliga hälsningar från en gammal medlem,
ANNCHARLOTTE CARLBERG

FOTO: WIKIMEDIA

BELZEC. SS-officerare i förintelslägret Belzec 1942.

MISSVISANDE OM POLEN OCH KRIGET

EN KOMMENTAR ANGÅENDE recensionen av Klas Åmarks bok "Främlingar på tåg: Sverige och Förintelsen" i nummer 2 av Amnesty Press. Det är förvånande att se att recensenten använder begreppet "Polens koncentrationsläger". Lägren må ha uppsatts på ockuperad polsk mark men upprättades inte av Polen, därför brukar den etablerade termen vara "nazityska koncentrationsläger (i Polen)".

Belzec var dock inte ett

koncentrationsläger utan ett förintelsläger, en viktig distinktion i sammanhanget. Tack dock för att ni har valt att inkludera denna bok i urvalet av verk som ges plats i tidningen.

CECILIA HARLITZ

SVAR: Vi tackar för påpekandet. Trots att både recensent och redaktör är väl insatta i dessa frågor så blev det ändå fel i tidningen. Beklagat detta.

ULF B ANDERSSON

GRATULATIONER TILL STYRELSEN

JAG HAR PRECIS läst klart Amnesty Press nummer 2 och måste gratulera er för ert arbete! Det är inte lätt det ni har gjort, men det visar på kompetens och mod. Jag har arbetat inom ideell sektor i väldigt många år och med styrelser som på grund av tidigare roller som aktivister och så vidare inte vågar ta tuffa beslut för att inte hamna i konflikter.

KARIN ERIKSSON

Som journalist med erfarenhet mestadels från lokaltidningar i Västerbotten kan jag tillägga att sms-svar, inkluderat frågor, är väldigt vanligt och används idag som ett av de vanligaste sätten att besvara frågor.

Kanske Amnesty Press behöver uppdatera sitt arbetssätt? Det är en tidning som heller inte förnyats på väldigt många år.

Vännen och klippan Stig Lantto

Stig Lantto, Järna, har avlidit efter en kort tids sjukdom i en ålder av 67 år. Hans närmast sörjande är döttrarna **Siri Nilsson** och **Astrid Nilsson**, före detta sambon **Annika Nilsson** samt systern **BrittMari Lantto** och brodern **Kjell Lantto**.

Ordet KLIPPA kommer till mig när jag ska beskriva Stigs främsta egenskap som vän. Honom kunde jag lita på så innerligt och stabilt som den klippa han var för mig och andra vänner. Under livets olika skiftningar fanns han där, med kloka ord och ett praktiskt handlag. Stig lämnade jordelivet efter en kort tids hjärtproblem. Hjärtat sviktade till sist men aldrig de vänskaper som han vårdade omsorgsfullt.

Stig växte upp i Oxelösund, en stad som han gärna återkopplade till, inte minst genom en "nostalgigrupp" på Facebook. Han föddes i Nordfjordeid på gården Eltvik i västra Norge den 13 april 1954. Eltvik är en plats som Stig ofta talade om och längtade till. Till det stora brusande havet invid huset där han levde de första tre åren av sitt liv: till vildheten, kargheten och de blånande fjällen vid horisonten. Så snart Norge kom på tal lyste Stigs ögon

upp; det var som om de förmedlade en hemlig men trofast kärlek. De sista månaderna i livet lyssnade Stig ofta på den unga sångerskan **Angelina Jordan**. Jag tror inte att det är en slump att hon är norska och det är definitivt ingen slump att den författare han allra helst refererade till var **Axel Sandemose**.

Hans humor och skarpa sinne gav upphov till många berikande samtal och diskussioner, inte minst om vår tids samhällsproblem. Stig såg samband och läste mellan raderna i nyhetsrapporteringen. Han hade två akademiska examina, en från beteendevetenskapliga linjen, en i ekonomi. Det märktes tydligt i diskussionerna. Stig visste hur han skulle analysera komplicerade orsakssamband och kom ofta med nya och intressanta infallsvinklar. En helig vrede genomsyrade hans klarsyn och han valde följdriktigt arbetsplats efter engagemang. Den röda tråden framträder tydligt: Svenska Amnesty, LO- och TCO:s biståndsnämnd, Ordfront förlag och ActionAid (för att nämna några av många arbetsplatser).

Anita Klum tar härmed över pennan:

Stig var ekonomi- och personalhandläggare på Svenska Amnesty när jag anställdes som generalsekreterare 1986. Stigs stöd i mitt arbete var ovärderligt. Med tålamod och pedagogisk nit satte han in mig i Amnestys ekonomi som då stundom vilade på bräcklig grund. Vi var ju helt beroende av gåvor och bidrag och tog inte emot statliga medel. Hans handfasta råd betydde mycket. Han ställde alltid upp.

Under min första tid på Amnesty datoriserades kontoret. Stigs kunskaper och ihärdiga arbete för att förverkliga detta var imponerande. Då var det inte tal om ordinarie arbetstid. Kvällar och helger gick åt utan klagan. Jag minns honom som en genomlojal medarbetare som starkt bidrog till sammanhållningen på kontoret. För oss alla och för mig personligen var han ytterst betydelsefull.

Stig, du är djupt saknad!

EVA-LI JOHANSSON
redaktör Amnesty Press 1987-1990
ANITA KLUM
generalsekreterare 1986-1997

VARJE ÅR UTFÄRDAR Amnesty International hundratals blyxtaktioner. Det kan handla om samvetsfångar som har fängslats, dödsdömda fångar där en avrättning är nära

förestående, flyktingar som vägras söka asyl eller hotad yttrandefrihet. Amnesty Press väljer ut tre fall i varje nummer.

Straffas efter öppna brev med kritik

 Maryam Akbari Monfared har varit fängslad sedan december 2009 och är dömd till 15 års fängelse för "moharebeh" (fiendskap mot Gud). Hon har nu flyttats till ett fängelse i provinsen Semnan, långt från sin familj. Hon hade i öppna brev kritiserat myndigheternas agerande i samband med massavrättningarna i Iran 1988 då hennes syskon var några av offren när många fångar dödades, anklagade för att tillhöra det förbjudna PMOI, folkets mujahedin.

SKRIV TILL:
Head of judiciary,
Gholamhossein Mohseni Ejei
c/o Embassy of Iran to the European Union
Avenue Franklin Roosevelt No. 15
1050 Bruxelles
Belgien

Dear Mr Mohseni Ejei,
Prisoner of conscience Maryam Akbari Monfared has been unjustly jailed for nearly 12 years solely because of her association and correspondence with her relatives abroad, who are members of the People's Mojahedin Organization of Iran. On 10 March 2021, she was suddenly transferred from Evin prison in Tehran to a distant prison in Semnan province 200km away from her family.

Her transfer came after open letters from inside prison seeking truth and justice for the victims of the mass enforced disappearances and secret extrajudicial executions of 1988 who include her siblings.

I urge you to release Maryam Akbari Monfared immediately and unconditionally as her conviction is solely based on her peaceful correspondence with her family.

Yours sincerely,
DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 22 oktober 2021.

Advokat dömd till fem års fängelse

 DEN 15 JUNI dömdes advokaten **Tony Germain Nkina** till fem års fängelse av en domstol i provinsen Kayanza i norra Burundi. Han greps 13 oktober 2020 då han besökte en klient i området, där väpnade attacker hade förekommit. Han dömdes för "samarbete med rebeller som attackerat Burundi". Amnesty anser att han är samvetsfånge.

SKRIV TILL:
Jeanine Nibizi
Minister of Justice
PO Box: 1880
Bujumbura
Burundi
E-post: minjustice@gmail.com

Dear Minister,
I am concerned about the wrongful conviction of lawyer Tony Germain Nkina to five years in prison on unfounded charges of "collaboration with rebels who attacked Burundi." On 15 June, the Court of Kayanza sentenced Tony Germain Nkina to five years in prison and a fine of one million Burundian francs.

Amnesty International believes Tony Germain Nkina is being prosecuted solely because of his former human rights work and connections with APRODH, in violation of his rights to freedom of expression and association.

In light of the above, I call upon you to instruct the Prosecutor General of the Republic to ensure that Tony Germain Nkina is immediately and unconditionally released and that all the charges against him are immediately dropped. Pending his release, I urge you to ensure that he has full access to his lawyers and family and is protected from torture and other ill-treatment.

Yours sincerely,
DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 22 oktober 2021.

Miljöaktivister dömda till fängelse

 SEX UNGA aktivister från "Mother Nature Cambodia", en välkänd miljögrupp i Kambodja som arbetar mot miljöförstörelse och relaterade människorättsövergrepp fortsätter att utsättas för förföljelse. Nu hotas tre av aktivisterna av nytt åtal som kan ge tio års fängelse.

SKRIV TILL:
Prime Minister Hun Sen
Office of the Prime Minister
Jok Dimitrov Boulevard Phnom Penh, Kambodja
Twitter: @PeacePalaceKH

Dear Prime Minister Hun Sen,
I am deeply concerned about the relentless persecution of young environmental activists affiliated with Mother Nature Cambodia. Long Kunthea, Phuon Keoraksmey, Thun Ratha, Sun Ratha, Ly Chandaravuth, and Yim Leanghy have all been imprisoned solely for peacefully exercising their human rights to freedom of expression, association, and peaceful assembly.

It is distressing to learn that Long Kunthea, Phuon Keoraksmey and Thun Ratha are facing additional criminal charges of 'plotting' by the Phnom Penh Municipal Court.

I therefore urge you, Prime Minister Hun Sen, to take all necessary measures in order to:

Drop all pending charges against Long Kunthea, Phuon Keoraksmey, Thun Ratha, Sun Ratha, Ly Chandaravuth and Yim Leanghy and ensure their immediate and unconditional release from prison.

Yours sincerely,
DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 22 oktober 2021.

Ovanstående vädjandebrev med sammanfattning på svenska finns på amnestypress.se (längst upp i högra hörnet).

LÄTTNAD. De sista sovjetiska soldaterna lämnar Afghanistan
15 februari 1989.
FOTO: LEONID YAKUTIN/AP/TT

TV-TIPS

På SVT:s Kunskapskanalen finns en tysk dokumentärserie, "Afghanistan - ett sargat land" som i fyra delar skildrar landets moderna historia från ett populärt turistmål med spårande demokrati på 1960-talet till kommande decennier av krig och kaos.

SLUTET PÅ ETT KRIG

KLOCKAN 11.55 DEN 15 februari 1989 blev **Boris Gromov** den sista sovjetiska soldaten som gick över den afghansk-uzbekiska vänskapsbron över floden Amu-Darja. På banderollerna stod texter på ryska: "Ära åt fäderneslandets soldater! Ära åt moderslandets söner!". Ett krig var slut sedan USA och Sovjet 1988 hade nått en överenskommelse i Genève.

Många tusen sovjetiska soldater och hundratusentals afghanska civila beräknas ha dödats i det krig som hade inletts i december 1979 vid Sovjets inmarsch i Afghanistan och som skapat förödelse och miljoner flyktingar.

Sovjets krig i Afghanistan var också en kraftmätning i det kalla kriget. USA, Saudiarabien och Pakistan gav från 1979 ett omfattande militärt och ekonomiskt stöd till mujahedin, de afghanska grupper som bekämpade regeringen i Kabul. Det sovjetiska nederlaget blev en av orsakerna till att Sovjetunionen 1991 upplöstes.

Förhoppningarna om fred den där februaridagen 1989 skulle dock bli kortlivade. Mujahedin-grupperna hade inga

planer på att ge upp sin kamp och den kommunistiska regimen i Kabul, under ledning av **Najibullah**, skulle överleva ytterligare tre år.

I april 1992 tågade mujahedin-styrkor in i Kabul och den Islamiska staten Afghanistan utropades. Mujahedin-ledarna var snart involverade i ett inbördeskrig som drabbade Kabul hårt. Laglösheten när krigsherrarna bekämpade varandra ledde sedan till att talibanerna, med massivt stöd från Pakistan, 1996 tog över makten.

Najibullah, som levte i skydd i en FN-byggnad i Kabul, hämtades av talibanerna. Han torterades, stympades och mördades innan talibanerna släpade honom och hans bror **Shahpur** efter en bil varefter liken hängdes upp i en lyktstolpe.

I augusti 2021 återtog talibanerna makten i Afghanistan och de sista soldaterna från USA flögs ut efter 20 års krig. Årtionden av krig var för tillfället över.

ULF B ANDERSSON

Hej medlem

VI BEHÖVER SOLIDARITET MER ÄN NÅGONSIN

Det är Amnesty Sveriges medlemmar och givare som gör det möjligt för Amnesty Sverige att förändra och påverka. Vi behöver er – alla engagerade medlemmar som kämpar för mänskliga rättigheter. Det är tack vare er som vi kan mobilisera människor till handling men också sprida hopp. Tillsammans skapar vi vår framtid. Vi kan vara säkra på en sak: att vara upprörda räcker inte. Förändring sker när vi agerar tillsammans!

KLIMATKRISEN ÄR EN MÄNNISKORÄTTSFRÅGA!

Johanna Westeson är jurist och sakkunnig på Amnesty International, svenska sektionen.

Hur började du engagera dig i Amnesty?

Åh, när jag gick på högstadiet på slutet av 80-talet! Mina föräldrar var aktiva i Gävle där jag växte upp, och jag stod på stan och samlade pengar i bössa till Amnesty innan jag ens riktigt förstod vad det handlade om. Sedan var jag med och startade en gymnasiegrupp på min skola, det var fantastiskt. Vi gjorde fotoutställningar som vi klistrade upp över hela skolan och hade brevskrivningskvällar i datasalen. När jag pluggade i Uppsala var jag med i den väldigt dynamiska grupp 20 och satt under flera år i distriktsstyrelsen med ansvar för MR-utbildning och introduktionskurser. Jag var också under en tid ledamot i sektionens policyutskott. Amnesty var anledningen till att jag började plugga juridik och har varit en ljuskälla att hämta kraft från under alla år. När jag blev anställd för fem år sedan var det som att komma hem.

Amnesty har förändrats och utvecklats mycket sedan mina första år som aktiv. Då var det fortfarande ett smalt mandat som gällde, i dag kämpar vi för alla mänskliga rättigheter och har en mycket bredare och djupare analys av vad som kan utgöra orättvisa och ofrihet. Jag är stolt över Amnestys modiga resa och tror att vi har allt att vinna på att vara mer inkluderande -- inte minst när det gäller vår tids ödesfråga, klimatfrågan.

Utöver att vara sakkunnig i diskrimineringsfrågor är du även sakkunnig inom klimat och mänskliga rättigheter. På vilket sätt är klimatkrisen kopplad till mänskliga rättigheter?

På alla sätt. Det finns inte en enda dimension av klimatkrisen som inte har bäring på mänskliga rättigheter och ingen rättighet som inte påverkas av det klimatnödläge som planeten befinner sig i. Vi måste förstå att människor, natur

och klimat hör ihop och är beroende av varandra. Människors försörjningsmöjligheter förstörs av översvämningar, stormar och torka. Detta driver folk in i fattigdom och tvingar många på flykt. Över 20 miljoner människor per år beräknas ha drivits i internflykt varje år mellan 2008 och 2018 av väderrelaterade -- och människoskapade -- orsaker. Tiotusentals har redan dött.

Klimatkatastrofen drabbar värst de människor som redan är utsatta, så existerande sociala och ekonomiska orättvisor förstärks av krisen. Här behövs ett människorättsperspektiv: vi måste förstå diskriminering och ojämlikhet för att sätta in rätt åtgärder mot klimatförändringarna. Fel åtgärder leder till att orättvisor förstärks ännu mer. Klimaträttvisa och behovet av en rättvis omställning är begrepp som är nära kopplade till mänskliga rättigheter.

Amnesty släppte nyligen policyrapporten “Stop Burning Our Rights!” som tydligt visar hur världens stater inte skyddar sin befolkning mot de kränkningar av mänskliga rättigheter som sker på grund av klimatförändringarna. Vad ställer Amnesty för krav på stater och företag?

Framförallt: fossila bränslen måste fasas ut, och rika länder har skyldighet att agera mycket snabbare än låginkomstländer för att få stopp på utsläppen. G7-länderna och andra industrinationer har ett tungt ansvar för att krisen kunnat gå så här långt och de måste leda vägen ut ur den. I dag görs alldeles för lite alldeles för långsamt.

Mänskliga rättigheter och koldioxidutsläpp kan inte samexistera: länder och företag måste välja sida. Samtidigt räcker det inte med att fasa ut de fossila bränslena utan det är lika viktigt hur det görs. Omställningen måste ske på ett sätt som respekterar människors rättigheter och särskilt värnar dem som riskerar att drabbas hårdast av stora samhällsförändringar. Här har mänskliga rättigheter en viktig roll att spela. I varje klimatåtgärd måste de mest marginaliserade och historiskt förtryckta grupperna stå i centrum: urfolk, barn, äldre, socioekonomiskt utsatta, minoritetsgrupper, m fl.

Vi ser också att auktoritära regimer drar åt skruvarna ännu mer när krisen är ett faktum så samtidigt måste det internationella samfundet och individuella stater ställa krav på länder att skydda klassiska medborgerliga rättigheter: värna rätten att fredligt protestera, göra sin röst hörd, utkräva ansvar hos makthavarna osv.

Till sist, vad säger du till den som vill engagera sig i frågan om klimat och MR?

Att det finns så mycket kvar att skydda och så mycket som går att göra. Att inte ge upp för vi är många som bryr oss. Att vi ser att folkrörelser, organisationer och domstolar i allt högre grad använder människorättsargumenten och ser kopplingen mellan mänskliga rättigheter och en fossilfri framtid, och att det här går att bygga vidare på bara vi är kreativa och modiga.

Det internationella människorättsramverket finns redan på plats och används alltmer för att kräva handling i klimatfrågan. Bara det senaste året har ungdomar stämt stater och företag -- och domstolar har konstaterat att bristande klimatåtgärder är oförenliga med staters skyldigheter att skydda mänskliga rättigheter.

Det finns hopp. Vi som engagerar oss för mänskliga rättigheter kommer framöver att arbeta allt närmare klimatrörelsen, vi har mycket att lära av dem och de av oss. **Det finns ett momentum nu och om vi både klarar av att se verkligheten i vitögat och vågar drömma om en mer hållbar och rättvis framtid har vi superkrafter som vi ska kanalisera brett och gemensamt.**

SÅ HÄR KAN DU ENGAGERA DIG ELLER STÖDJA AMNESTY

Du kan skriva under någon av våra aktioner på amnesty.se/agerahub. Du kan bidra med pengar som finansierar våra utredningar, vårt påverkansarbete och vårt arbete med Amnestyfonden. Du kan dela de rapporter, upprop och namninsamlingar som vi lägger upp på sociala medier. Du kan engagera dig i en grupp och jobba mer fokuserat med en fråga. Du kan agera på egen hand. Varje insats gör skillnad. Därför är du viktig för Amnestys arbete för mänskliga rättigheter. Tack!

BLI MÅNADSGIVARE VIA AUTOGIRO PÅ AMNESTY.SE

Genom att ge via autogiro räcker din gåva längre och får en långsiktig effekt, så att ännu mer kan gå till ändamålet. Du väljer belopp och kan ändra eller avsluta när du vill.

AMNESTY ALERT

Amnesty Alert är ett kostnadsfritt sms-nätverk för att hindra akuta människorättskränkningar. Som medlem i nätverket får du ett sms om en akut händelse och genom att svara JA ställer du dig bakom vårt krav. Att svara kostar inte mer än ett vanligt sms, och du skriver såklart bara under de kampanjer du vill. Gå med här amnesty.se/alert

BLI AKTIV

Oavsett hur du väljer att engagera dig gör din insats vårt arbete för mänskliga rättigheter starkare. Engagera dig lokalt tillsammans med andra aktivister eller anpassa ditt engagemang efter dina förutsättningar. [Läs mer på amnesty.se/bliaktiv](https://amnesty.se/bliaktiv)

STÖD AMNESTYS ARBETE MED EN GÅVA

Du kan alltid stödja Amnestys arbete via Swish 900 07 20 eller på amnesty.se samt plusgiro 900072-0 och bankgiro 900-0720

Vill du veta mer om att testamentera till Amnesty? Kontakta oss på testamenten@amnesty.se

HANDLA I AMNESTYBUTIKEN

Köp hållbart producerade produkter till dig själv eller att ge bort på butik.amnesty.se!

ÖVER MIN DÖDA KROPP

Ta kampen mot förtryckare och orättvisor även efter din död. Skriv in Amnesty International i ditt testamente så hjälper vi dig att fortsätta kämpa för mänskliga rättigheter så länge det behövs.

Läs mer om hur du kan inkludera Amnesty i ditt testamente på [amnesty.se/testamente](https://www.amnesty.se/testamente)

90 SVENSK
INSAMLINGS
KONTO KONTROLL

AMNESTY
INTERNATIONAL

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER ETT HELT ÅR!

PRENUMERERA PÅ AMNESTY PRESS.

☐ Ja, jag vill prenumerera på Amnesty Press. Fyra nr per år kostar 200 kr. Skicka mig ett inbetalningskort.

☐ Ja, jag vill bli medlem. För 240 kronor om året ingår Amnesty Press i ditt medlemskap.

FÖR- OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert till Amnesty International, svarspost 110 610 800, Box 4719, 116 92 Stockholm

AMNESTY PÅ MR-DAGARNA!

6-7 dec arrangeras MR-dagarna i Göteborg med temat **Demokrati + mänskliga rättigheter = sant!**. Vill du höra mer om konsekvenserna av ansiktsigenkänning, hur kvinnors och hbtqi-personers rättigheter attackeras i Polen, eller hur ojämlikheten i Sverige gör att inte allas röster får höras? Kom och lyssna på våra intressanta samtal!

VÅRA SEMINARIUM:

- **Ansiktsigenkänning och ens plats i det offentliga rummet**, med Brit Stakston, Dr. Matt Mahmoudi, Nationellt forensiskt centrum
MÅNDAG 6 DEC: 13:00 - 14:00
- **Attacken mot kvinnors och hbtqi-personers rättigheter i Polen**, med Katarina Bergehed, Elżbieta Podleśna, Mikołaj Czerwiński, Weronika Smigielska
MÅNDAG 6 DEC: 15:30 - 16:30
- **Att på jämlika villkor kunna delta i demokratin**, med Johanna Westeson, Hanin Shakrah, Hanna Thessen, Rami Al-Khamisi
TISDAG 7 DEC: 13:00 - 14:00

LÄS MER OCH KÖP DINA BILJETTER PÅ:
www.amnesty.se/mrdagarna

AMNESTY
INTERNATIONAL

Kan en Postkodlott bidra till ett öppnare och friare samhälle?

Det kanske låter konstigt, men på sätt och vis kan en lott faktiskt bidra till ett öppnare och friare samhälle. Eftersom hela överskottet från Postkodlotteriets försäljning går till 58 viktiga organisationer, bland andra Amnesty International som kämpar för att stärka våra mänskliga rättigheter. Tack vare alla som har eller har haft en Postkodlott har Amnesty hittills fått ta emot 202 miljoner kronor.

Det är det allra bästa med Postkodlotteriet.

Men det finns en sak till som är väldigt bra, och det är att du kan vinna tillsammans med dina grannar, samtidigt som du bidrar.

Visste du att nästan en miljon människor i Sverige är med i Postkodlotteriet? Det är fantastiskt, vilken kraft! Nästan en miljon människor som delar drömmen om att vinna stort – och drömmen om en bättre värld.

Magdalena

Magdalena Forsberg är
vinstudelare i Postkodlotteriet.

Köp lott eller läs mer på postkodlotteriet.se

Åldersgräns 18 år. Gå in på stodlinjen.se om du eller en anhörig spelar för mycket. Mer info på postkodlotteriet.se

BUTIK.AMNESTY.SE

HANDLA SNYGGT OCH HÅLLBART I
AMNESTYBUTIKEN SAMTIDIGT SOM
DU TAR STÄLLNING FÖR DE
MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA!

T-shirt, unisexmodell
"60 years of making noise"

NYHETER "AMNESTY 60 ÅR".

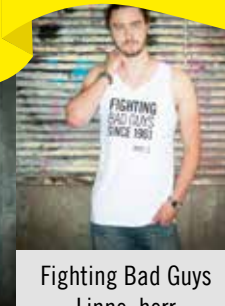
Begränsad upplaga med reservation för slutförsäljning.

ALLTID I AMNESTYBUTIKEN

- Hållbart producerade produkter
- Bidrar till Amnestys arbete för mänskliga rättigheter
- Perfekta presenter till dig själv eller att ge bort
- Du visar att du tar ställning

Fighting Bad Guys
T-shirt, dam

Fighting Bad Guys
Linne, herr

Fighting Bad Guys
Linne, dam

REA! REA! REA! REA!

AMNESTY
INTERNATIONAL

BUTIK.AMNESTY.SE

DU ÄR VIKTIG!

DU GÖR SKILLNAD

Det är du som medlem som gör det möjligt för Amnesty att förändra.
Ditt stöd gör att vår gemensamma röst kan vara stark och stadig.
En enda människa kan inte förändra allt, men tillsammans kan vi göra det.
Om du har möjlighet, swisha gärna en extragåva till nummer 900 07 20.
Alla gåvor är betydelsefulla.

Stort tack för att du stödjer oss!

AMNESTY
INTERNATIONAL

VAD HAR HÄNT I DITT LIV DE SENASTE 20 ÅREN?

2001 hade jag en tvåårig son och hade varit gift i tre år. Jag arbetade inom Socialtjänsten.

Sedan dess har jag fått ytterligare en son. Jag har bytt tjänst några gånger, arbetat som skolkurator, lämnat kommunen och fått arbete på Kommunal utveckling med hedersrelaterat våld och förtryck samt Kvinnofrid.

Jag har flyttat med min familj två gånger. Jag har varit med när min äldsta son tog studenten och flyttade hemifrån. Jag har vidareutbildat mig. Jag har varit volontär på ett Amnestymöte i Rom. Jag har rest med socionomer utan gränser till Aten och arbetat med ensamkommande barn. Jag har blivit gruppsekreterare i en Amnestygrupp och sedan tre år är jag ledamot i sektionsstyrelsen för Amnesty. Jag har börjat med yoga och jag har tatuerat mig. Jag har uppfostrat två söner där vi haft många diskussioner om världens orättvisor.

Jag har sedan 2001 fått många nya vänner och arbetskamrater och genom åren fördjupat vänskapen. Jag har sedan 2001 gjort flera underbara resor tillsammans med familjen. Ofantligt många möten med människor. Så mycket skratt, gråt, glädje, sorg och ilska som funnits genom åren. Alla

böcker, filmer, TV-serier jag sett och läst. Alla läxförhör, pepande inför prov, lycka och besvikelser.

Det är hisnande att tänka på allt som hänt på 20 år. Den tvååring jag hade 2001 bor inte längre hemma och den son som kom året efter, tar i år studenten och har egna drömmar bortanför familjehemmet.

Tänk om jag hade missat allt detta. Att jag suttit fängslad och bara i fantasin frammanat hur barnen växer och hur de ser ut. Vad de önskar i livet och vad som gör dem lyckliga.

För den svensk-eritreanske journalisten **Dawit Isaak** är läget ett annat. Ingen vet vad som hänt i hans liv på 20 år. Var han är, hur han mår, vad han drömmer om. Sedan 2001 har han suttit fängslad för att han gjort sitt jobb. Han har inte fått ha kontakt med sin familj i Sverige och aldrig fått en rättvis rättegång.

Det är hög tid att Dawit får komma hem till sin familj.

Klipp ut, skriv under och posta vykortet till Eritreas ambassadör! Tillsammans gör vi skillnad.

Med värme,
Clara Gustafsson,
styrelseledamot

Vill du göra mer?
Sprid vår digitala
kampanj! Scanna
QR-koden eller gå
in på amnesty.se/
Dawitisaak

Amnesty Press
@amnestypress

Startsida

Inlägg

Foton

Om

Community

DU FÖLJER VÄL **AMNESTY PRESS**
PÅ FACEBOOK?

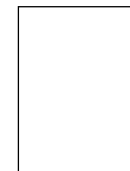
Your Excellency,

On 23 September 2001, Swedish citizen and journalist Dawit Isaak was imprisoned along with several other journalists after protesting the closure of all independent media in Eritrea.

To my knowledge, none of them has been charged or brought to trial. I call for the immediate and unconditional release of Dawit Isaak and the other journalists as they are prisoners of conscience, detained for their peaceful exercise of their right to freedom of expression.

I urge Your Excellency to immediately reveal the whereabouts of all prisoners, and ensure that they are granted access to their families and lawyers, protected from torture and other ill-treatment, and provided with all necessary medical care.

Yours respectfully,

Ambassador Yonas Manna Bairu
Eritrean Embassy in Stockholm
Box 1164
181 23 Lidingö

POSTTIDNING B

Avsändare:
Amnesty International
Box 4719
116 92 Stockholm

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med den nya adressen
på baksidan (ej adressidan):

ANNONS

SKRIV ETT VYKORT FÖR ATT DAWIT SKA SLÄPPAS FRI

I september 2021 är det 20 år sedan svensk-eritreanske författaren och journalisten Dawit Isaak greps i Eritrea. Dawit är en av många skribenter i Eritrea och i världen som tystats för att han har uttryckt sin åsikt.

Dawit arbetade på den oberoende tidningen Setit, som publicerat artiklar om kritik av Eritreas president och regering. Han är fortfarande frihetsberövad utan rättegång, enbart för att ha nyttjat sin rätt till yttrande- och pressfrihet.

För att uppmärksamma 20-årsdagen skickar vi vykort till Eritreas ambassadör.

Var med oss! Klipp ut, skriv under och posta vykortet nedan!

